

Directa

publicació quinzenal

Núm 388

Del 30/6 al 13/7 de 2015

2 €

www.directa.cat

Sanitat pública, negoci privat

El Departament de Salut destina gairebé la meitat de la despesa al sector concertat. En sis anys, l'empresa IDC Salut ha rebut un 45% més de diner públic

PÀG 3-7

El sector de l'arqueologia pateix els estralls de la crisi i unes condicions laborals abusives

8-11

Entrevista a l'activista Maria Galindo, que vol unir l'anticolonialisme amb la despatriarcalització

12-15

Les Nacions Unides tornen a assenyalar l'Estat espanyol per vulnerar els drets humans

20-21

D Directa

publicació quinzenal

EDITA:
Associació per la Difusió Sense Límits (ADSL)
C. Riego núm. 37 baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: GI-1528-2005

LICÈNCIA CREATIVE COMMONS:
Reconeixement-No Comercial-Sense Obra
Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb
un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Estirant del fil
David Bou i Victor Yustres
Al peu del canó
Marc Rude i Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia
Cruïlla
Maties Lorente
Impressions
Adrián Crespo i Isabel Benitez
Roda el món
Oriol Andrés i Roger Suso
Poca Broma
Roger Pelàez
Expressions
Oriol Fuster i Joan Gener
La indirecta
Alex Romaguera
Coordinació web
Manel Ros i Eloi Latorre
Audiovisuals
Sònia Calvó
Fotografia
Victor Serri
Il·lustració
Núria Frago i Ricardo Hermida
Correcció
Lasterisc
Edició
Ignasi Franch
Compaginació
Roger Costa Puyal
Disseny gràfic
Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes
i Hugo Cornelles
Gestió web
Talaïos Koop.
Administració
Karminha
Difusió i Publicitat
Ferran Domènech
Comercial
Pau Fabregat

CORRESPONSALIES:
Baix Llobregat, Berguedà, Barcelonès
Nord, El Camp, Girona, L'Horta, Manresa,
Maresme, Menorca, Osona, La Plana Alta,
Ripollès, Sabadell, Solsonès, Terrassa, Terres
de l'Ebre, Terres de Ponent, Vallès Oriental

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Cultura expressions@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

De web, subscripcions i altres trencaclosques

/ VICTOR SERRI

Directa
@La_Directa

Probablement, molts i moltes de vosaltres us deuen preguntar per què fa temps que vam anunciar l'edició digital per a subscripcions i encara no està disponible. Segurament, algunes de vosaltres us heu adonat que, fa uns mesos, el web va caure repetidament o que alguna aplicació no funcionava com havia de fer-ho. Tot i que hem intentat respondre davant aquestes qüestions quan se'ns ha preguntat individualment, creiem que cal una explicació pública i col·lectiva.

Ja fa nou mesos que vam presentar el nou web de la DIRECTA a Can Batlló, al barri de Sants de Barcelona. Un web dissenyat per la cooperativa Ictineo, que us la va presentar en primera persona a través d'aquesta secció. La subscripció digital, a la qual també podria accedir qualsevol que estigués subscripta al paper, és una de les novetats que vam comprometre'ns a tenir a punt "properament". Aquell 30 de setembre encara no estava funcionant, tampoc l'automatització del conjunt de la gestió de subscripcions a través del web.

Fruit d'un conflicte sorgit dins la cooperativa Ictineo i davant la impossibilitat de resoldre'l, a finals del mes de febrer, Ictineo va deixar de treballar en el web de la DIRECTA i, finalment, s'ha dissolt com a cooperativa. Ni la subscripció digital ni altres funcionalitats pendents no s'han resolt a temps.

Immediatament, ens vam posar a buscar un altre col·lectiu que posés fil a l'agulla als temes pendents i, finalment, vam

començar a treballar amb Talaïos i Interzonas. D'urgència, van haver de fer front a greus problemes de seguretat (arran dels quals vam patir alguns atacs), però, a hores d'ara, estan completament resolts. Al mateix temps, les noves desenvolupadores van haver de conèixer i entendre una estructura web que no havien dissenyat, un procés no exempt de dificultats. Davant d'aquesta situació, com a col·lectiu, hem dotat l'àrea de subscripcions de més recursos per poder continuar amb la gestió de manera manual i poder respondre davant les noves subscripcions en les millors condicions possibles, ateses les circumstàncies.

Ara, després d'haver resolt tot el que fa referència a la seguretat, ens disposem a fer possible la subscripció *online* i a automatitzar-ne la gestió per, finalment, acabar amb tots els problemes que enfrontem a l'hora d'editar continguts dia a dia. El nostre desig -per això hi estem dedicant temps i recursos humans i econòmics- és que gaudiu del web tal com ens vam comprometre que podríeu fer. Més a poc a poc del desitjable, així serà.

Aviat, totes les persones que us heu subscrit a la DIRECTA des que vam activar el nou web rebreu un correu electrònic amb informació detallada sobre les incidències que us han pogut afectar. ◀

FE D'ERRADES: Al número 387, no s'indicaven els autors de les infografies de la pàgina 4 (Hugo Cornelles) i de la pàgina 7 (Roger Costa)

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?
ESCRIU-NOS a directa@directa.cat **PARTICIPA!** #Directa388

El pastís del negoci sanitari cada vegada és més gran. D'una banda, el deteriorament del sector públic, amb retallades que han provocat un empitjorament del servei, s'ha traduït en un incentiu indirecte per contractar mútues privades. De l'altra, el sector lucratiu cada cop té més vies d'entrada per obtenir recursos del migraat pressupost públic, gràcies als nous consorcis i els convenis i les derivacions amb el Servei Català de la Salut, que es tradueixen en contractes milionaris. El grup IDC Salut s'ha embutxacat més de 350 milions d'euros a través d'aquesta via només entre 2010 i 2013.

La sanitat es converteix en un sector 'business friendly'

Mentre els escàndols de corrupció i de salaris astronòmics indignaven usuàries i entitats defensores d'un model sanitari universal i sense ànim de lucre, les retallades pressupostàries s'han traduït en privatitzacions subtils i progressives

La ciudadania s'ha mobilitzat contra les retallades / BRAIS G. ROUCO

Marc Font / Gemma Garcia
@marcfontribas / @gemma_g_fabrega

El pressupost del Departament de Salut s'ha reduït en un 11,3% des de 2010, mentre la quantitat de diners públics que rep l'empresa IDC Salut ha augmentat un 45% en sis exercicis

El dimarts 28 d'abril es va viure el que, de moment, és l'últim gran capítol del cas Innova, que els darrers anys ha destapat la presumpta corrupció i les múltiples irregularitats comeses en aquest enorme hòlding sanitari de Reus. Més d'una vintena de registres van afectar l'hospital Sant Joan de la ciutat, els ajuntaments de la capital del Baix Camp, d'Amposta i de Cambrils, tres centres mèdics, empreses proveïdores i domicilis particulars. Les actuacions van acabar amb la detenció de l'aleshores primera tinent d'alcalde de Reus, la convergent Teresa Gomis, sis càrrecs sanitaris i dos empresaris. El cas acumula més de 50 imputacions, entre les quals destaquen la de l'exalcalde socialista, Lluís Miquel Pérez, i -sobretot- la de dos personatges clau en l'anomenat "model sanitari català": Josep Prat -exdirector del Cat Salut i expresident de l'Insti-

tut Català de la Salut (ICS)- i Carles Manté, que va estar al capdavant del Cat Salut de 2004 a 2008.

El cas Innova és l'escàndol més greu que ha afectat la salut catalana els darrers anys. Ha servit per mostrar l'opacitat d'un model sanitari dissenyat els anys vuitanta per l'aleshores aclaparadora sociovergència. El sistema estava finançat amb recursos públics, però incloïa una enorme presència d'entitats sotmeses al dret privat -com consorcis o fundacions-, que poden esquivar els rigorosos controls del dret públic a l'hora de contractar béns, serveis o personal. El degoteig d'informacions que han posat en dubte aquests procediments ha estat constant i ha revelat els salaris astronòmics que perceben els càrrecs gestors.

La corrupció, però, només és una de les cares d'un model que ha estat qüestionat per una part de les professionals del sector i per usuaris i usuàries de la sanitat pública -agrupades en plataformes com la Marea Blanca o Dempeus per la Salut Pública- o per la CUP i ICV-EUiA al Parlament. Els altres elements decisius pel descrèdit dels gestors sanitaris són la creixent preeminència de l'interès privat en detriment del bé comú, que s'ha traduït en retallades milionàries de recursos que han debilitat la sanitat pública, mentre que el sector privat lucratiu posava els dos peus a l'administració i el degoteig de consells per contractar una mútua.

Des de 2010, el pressupost del Departament de Salut s'ha aprimat més de 1.000 milions i ha passat d'un total de 9.548 milions als 8.467 d'enguany, un 11,3% menys. Mentrestant, s'ha disparat el nombre de derivacions de pacients cap a centres privats -més de 16.000 només el 2014-, així com el negoci amb fons públics de grups amb ànim de lucre, amb IDC Salut (l'antiga Capio) com a màxim exponent. El grup ha passat d'ingressar menys de 56,5 milions el 2008 -a través dels convenis o contractes amb el Servei Català de la Salut- a ingressar-ne gairebé 82 el 2013, un 45% més. En època de recessió econòmica, també ha crescut el volum de persones amb assegurances mèdiques privades. "La voluntat dels últims anys ha estat degradar el sistema públic i treure-li qualitat. És una estratègia intencionada, ja que la patronal vol una part del pastís públic sanitari i això s'ha traduït en privatitzacions subtils i progressives, com els tancaments de quiròfons que han provocat la derivació de pacients a centres privats", explica Josep Martí, metge jubilat, exdirector assistencial de l'Hospital Universitari de la Vall d'Hebron i fundador del Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris (CAPS).

Retallades públiques i negoci privat

El cúmul de factors que l'han posat al punt de mira expliquen el fet que -del 17 al 19 de juny i a instàncies de l'oposició- el Parlament celebrés el primer debat monogràfic sobre gestió sanitària en 30

Continua a la pàgina següent >>>

ALGUNES DADES >

El 46% del pressupost del Cat Salut es destina al sector concertat

>>> Ve de la pàgina anterior

anys. GIU i ERC es van aliar per evitar la reprovació del conseller de Salut Boi Ruiz i per mantenir l'actual model sanitari. La cita va servir per posar de manifest la poca transparència amb què opera el departament: "Fa tres anys que demanem convenis, contractes d'adjudicació, subvencions, concerts... que ens expliquin quines transferències de recursos públics van a parar a la privada. I no ens els donen perquè això els serveix per dir que nosaltres vam mentir, vam crear alarmisme i fem demagògia", va etzibar Isabel Vallet, diputada de la CUP, al govern autonòmic. La DIRECTA ha sol·licitat diverses dades al respecte al Departament de Salut però, malgrat la insistència, la petició ha estat ignorada.

Però com funciona el sistema sanitari públic? Enguany, el Departament de Salut ha posat 8.200 milions en mans del Cat Salut, que s'encarrega de finançar la xarxa integrada dins el Sistema Sanitari Integral d'Utilització Pública de Catalunya (SISCAT). D'aquesta xifra, 2.536 milions van a parar a l'ICS (el 30,9%), format per vuit hospitals i 280 centres d'atenció primària (CAP) totalment públics. 3.790 milions (el 46,2% del total) acaben al que es coneix com a sector concertat, on hi ha consorcis i empreses municipals, centres privats sense afany de lucre -com fundacions i centres religiosos- i centres privats que volen obtenir beneficis, com els centres gestionats del grup IDC Salud integrats al SISCAT (el Sagrat Cor, la Clínica del Vallès i l'Hospital General de Catalunya). A diferència del que passa amb els recursos destinats a l'ICS, els responsables dels centres concertats poden gestionar els diners gairebé com volen, sense necessitat de retre comptes al Parlament.

La retallada en el pressupost de Salut ha comportat el tancament de quiròfans i llits i la reducció de personal. El desembre de 2010, hi treballaven 41.729 persones, mentre que, el mateix mes de 2014, la xifra era de 36.070, xifra que implica 5.659 persones menys (13,6%). Com a conseqüència lògica de la tisorada, les llistes d'espera per a les operacions quirúrgiques es van disparar i només es van començar a reduir significativament durant l'any passat, però a canvi d'augmentar el negoci sanitari privat. De les 16.253 pacients derivades a centres de titularitat privada (reconeguts per Salut el febrer de 2014), al voltant de la meitat van anar a parar al Sagrat Cor, la Clínica del Vallès i l'Hospital General de Catalunya, propietat de la multinacional IDC Salud. El grup pertany al fons de capital risc CVC Capital Partners i el seu volum de negoci amb l'administració catalana no ha deixat de créixer els darrers anys: acumula més de 355 milions només en el període 2010-2013.

A l'Hospital de Mataró, les derivacions d'operacions quirúrgiques cap a centres de l'IDC Salud -en aquest cas, l'Hospital Sagrat Cor i el General de Catalunya- han crescut any rere any. El 2012,

Les protestes han arribat a les portes de centres privats i concertats fortament finançats per la Generalitat / BRAIS G. ROUCO

QUATRE CASOS de portes giratòries

RAIMON BELENES

De l'ICS a IDC
Salud passant per
l'Hospital Clínic

El 2009, quan era director general i conseller delegat de l'Hospital Clínic, Belenes va tancar el primer acord estratègic amb la multinacional IDC Salud, aleshores Capiro. Només dos anys més tard, el novembre, es va incorporar a l'empresa com a director general d'Innovació. Tan sols van transcórrer vuit mesos des que es va fer pública la seva destitució i la seva incorporació a Capiro, on ja no ocupa cap càrrec.

El flirteig amb el sector privat ha estat una constant en la trajectòria de Belenes, que va combinar el seu càrrec al Clínic amb el de vocal de la patronal de la mútua privada L'Aliança. Abans de ser nomenat gerent de l'Institut Català de la Salut (ICS) per Marina Geli el 2004, ja havia exercit de director gerent dels hospitals de Barcelona del Grup Aliança i havia treballat per a Agbar Salut i al grup de salut de la consultora Pricewaterhouse Coopers. El 2011, el desplegament del conveni marc amb el Clínic va fixar la contraprestació econòmica en 126.943 euros anuals transferits a IDC Salud, revisables anualment. Els acords, ara amb Belenes a l'altra banda, s'han anat succeint any rere any.

BOI RUIZ De la patronal a la conselleria

Recent aterrat a la Conselleria de Salut, va recomanar (en directe al programa *Àgora* de TV3) que la gent contractés una mútua privada com "una solució pel sistema de salut pública". I va afegir: "Tenim sort que el 26% dels catalans tenen una assegurança mèdica privada". D'aquesta manera, s'evidenciava l'herència del seu pas per la patronal Unió Catalana d'Hospitals (UCH) i feia saltar les alarmes entre els col·lectius que defensen la sanitat pública. Durant el seu pas per la patronal, va estar imputat per un cas de possible frau en la gestió de fons públics destinats a formació sanitària a l'Hospital Esperit Sant de Santa Coloma de Gramenet -per haver rebut subvencions per a cursos que després no es van fer-, però el jutge va considerar que el delictes havia prescrit. Va ser director de l'UCH fins al 2008 i president des d'aleshores fins a la presa de possessió com a conseller, a finals de 2010. Ja a la conselleria, es va envoltar de persones que també venien del sector privat, com Josep Maria Padrosa, Roser Fernández o Josep Prat. El 2012, la DIRECTA va destapar que Ruiz compaginava la feina a la conselleria amb la presidència de la consultoria sanitària privada Know-How-Advisers SL, de la qual la seva dona continua sent l'única administradora.

El 2014, el **24,1%** de la despesa sanitària es va destinar a la contractació de serveis sanitaris privats

Durant el període 2010-2014, la plantilla

El conseller de Sanitat va parlar en el seu moment, en seu parlamentària, del "mite de les portes giratòries". Però, dins el sistema català de salut, s'han produït múltiples denúncies que apunten aquestes transferències del sector públic al privat, a la inversa o, fins i tot, la convivència de càrrecs en ambdues bandes. Una porta giratòria o un peu a cada porta. La relació entre càrrecs públics sanitaris i el món empresarial és un terreny pantanós en el sistema actual, on cohabituen els sectors públic i privat. La llei de règim d'incompatibilitats dels alts càrrecs al servei de la Generalitat, a banda de la direcció de l'Institut Català de la

Salut i del Servei Català de la Salut, inclou les entitats autònomes i les empreses de la Generalitat, així com les fundacions i els consorcis en què l'administració –directament i indirectament– participa o aporta més del 50% del capital o patrimoni. En aquests casos, obliga a abstenir-se d'acomplir activitats privades relacionades amb el càrrec públic durant dos anys. Però la mateixa normativa facilita excepcions: un alt càrrec pot pertànyer a més de dos consells d'administració "si hi concorren raons justificatives"; aleshores, "el govern, per mitjà d'una resolució motivada, pot autoritzar, de manera excepcional".

JOSEP PRAT Multiempleat i imputat per blanqueig i malversació

Jugava a tres bandes: president del consell d'administració de l'ICS, conseller d'USPH (United Surgical Partners Hospitals) –un dels grups sanitaris privats espanyols més importants– i director general d'Innova Grup d'Empreses SA, el hòlding sanitari de l'Ajuntament de Reus. Ha acabat protagonitzant la trama de corrupció sanitària més gran a Catalunya. La CUP de Reus va denunciar-lo a la fiscalia l'any 2012; finalment, ha acabat imputat per blanqueig i malversació i ha abandonat tots els seus càrrecs. Prat va ser el creador i factòtum d'Innova des de 2003 i, quan va entrar a l'ICS, cobrava ni més ni menys que 260.000 euros anuals de l'empresa.

El seu primer contacte amb el sector sanitari es remunta a l'any 1985, com a gerent de l'Hospital Sant Joan de Reus (Tarragona). A partir d'aleshores, va anar succeint i acumulant càrrecs: entre 1989 i 1998, va exercir les funcions de director general del Grup d'Assistència Sanitària i Social (Sagessa) i, fins al 2003, va ser director del Servei Català de la Salut (Cat Salut). El gener de 2011, va ser nomenat president de l'Institut Català de la Salut (ICS) per impulsar un pla de fragmentació i obrir-lo al capital privat.

XAVIER BRIA FERRÉ De l'empresa pública a la gestora privada del CAP

Actualment, està imputat per presumptes delictes de negociacions prohibides amb empleades públiques i ús d'informació privilegiada. Xavier Bria era gerent de l'empresa pública Gestió i Prestació de Serveis de Salut (GiPPS), que dirigia el CAP Murallès, quan es va obrir el concurs per privatitzar-ne la gestió a finals de 2012. Sorprenentment, GiPPS no es va presentar al concurs i, finalment, després de quedar desert en primera instància per no complir els requisits, l'empresa privada Murallès Salut SLP va aconseguir la gestió del CAP. Quatre mesos després, a causa de la fusió de la gerència de l'ICS i GiPP, Bria va ser cessat i va recuperar la plaça com a professional al CAP. El febrer de 2014, va entrar a l'accionariat de l'empresa gestora del CAP i es va convertir en el director. La CUP de Tarragona va denunciar el cas de portes giratòries, actualment en fase d'investigació. El partit va posar èmfasi en el fet que, des que la gestió del CAP és privada, els serveis ja no es deriven a l'Hospital Joan XXIII, de titularitat pública, sinó a l'Hospital Santa Tecla. Precisament, Bria va començar a exercir en aquest centre privat el 1997.

Manifestació en defensa de la sanitat pública celebrada el 17 de juny / B. G. R.

van ser 115; l'any següent, 271, i el 2014, 300 intervencions de cataractes, septoplasties, pròtesis de genoll i de maluc. També s'envien pacients a altres centres privats, com la Clínica Plató i l'Hospital Sant Rafael. Segons dades d'activitat del mateix Cat Salut, per exemple, el 2014, d'una llista d'espera per a pròtesis de genoll de 538 persones, se'n van operar 151 a l'Hospital de Mataró i 75 a l'Hospital General de Catalunya. Per al traumatòleg i delegat sindical de CATAC Xose López de Vega, tota l'activitat es podria mantenir al centre públic si tornessin a les condicions de 2010: "Fins aleshores, els quirofans obrien a la tarda i hi havia personal per operar; vam reduir llistes d'espera". Malgrat les retallades en plantilla i sous, llits i quirofans, els gerents del centre han destacat per percebre remuneracions que se situaven per sobre de les d'altres hospitals. L'exgerent del Consorci Sanitari del Maresme, Joaquim Esperalba –que el 2013 va estar imputat pel cas Sant Pau, acusat de malversació–, figurava aquell mateix any entre els set directius més ben pagats per la Generalitat, amb 116.142 euros bruts.

Un procés que ve de lluny

Retallar en l'àmbit de la sanitat pública té com a efecte indirecte un increment del negoci de la privada, ja que hi ha més persones que opten per contractar una mútua malgrat les dificultats econòmiques. A Catalunya, el nombre de gent amb una assegurança mèdica privada va créixer en gairebé 107.000 persones (un 5,7%) entre 2008 i 2013, en passar de menys d'1,88 milions a més d'1,98, segons les dades de la darrera *Memòria de les entitats d'assegurança sanitària lliure 2013*. Paral·lelament, els ingressos de les asseguradores van créixer molt més ràpid, un 19,2%, de 1.218 milions d'euros a 1.452. Segur Caixa Adeslas, participada per Caixa Bank i Mútua Madrileña, amb més de 300.000 persones assegurades i uns ingressos de 312 milions, encapçala el rànquing, seguida de Sanitas, que s'apropa als 200 milions de facturació i també supera les 300.000 mutualistes. A més, entre 2012 i 2013, la despesa sanitària per càpita a Catalunya va baixar dels 1.157 als 1.098 euros, mentre que la penetració de la privada va augmentar del 26% al 29% de la població, molt per damunt del 18% de la mitjana estatal.

Tanmateix, la privatització de la sanitat pública catalana és un procés que s'ha cuinat a foc lent. Ja el 2007, amb govern tripartit i una conselleria capitanejada per Marina Geli (PSC), l'ICS va passar d'entitat gestora de la Seguretat Social a empresa pública, fet que va obrir la porta a la privatització de la gestió dels centres i va possibilitar la cohabitació de diversos tipus de contractes laborals. L'Institut va passar a actuar com a entitat sotmesa a l'ordenament jurídic privat, i la gestió i el control pressupostari va deixar d'estar en mans

Continua a la pàgina següent >>>

de la sanitat pública ha reduït **5.659** professionals

El 2014, es van derivar **17.000** pacients d'hospitals públics a centres concertats

Milers de persones han cridat als carrers que la sanitat pública no està en venda / BRAIS G. ROUCO

>>> Ve de la pàgina anterior

del Parlament per passar a un consell d'administració. La reforma va ser rebuda amb moltes crítiques des de sindicats com CCOO, CATAAC, IAC i el Sindicat de Metges de Catalunya, que consideraven que comportava un risc de privatització i afavoria la precarització laboral. A més, com a resposta a una esmena de CIU, la reforma va ser aprovada sense incloure l'obligatorietat que l'ICS fos el "client preferent" del Sistema Català de Salut.

Alhora, al document d'Estratègia del Cat Salut de la legislatura 2007-2010, hi figurava la creació del Consorci de Lleida. Precisament, abans de finalitzar el mandat i sortir del govern, el 2010, el tripartit encara va fer efectiva una mesura controvertida. Amb la intenció d'unir l'ICS i la XHUP en una sola xarxa, va constituir el SISCAT, que en un dels seus apartats especificava que també el configurarien "centres de titularitat privada els serveis dels quals siguin necessaris per implementar les previsions del Pla de Salut de Catalunya i així ho sol·licitin". Fins aleshores, tal com explica Pep Puey de Metges de Catalunya, no hi havia centres amb ànim de lucre dins la xarxa, però, a partir d'aleshores i amb el canvi de govern, Capio -actualment IDC Salut- va engreixar els contractes amb el departament. Tot i així, el primer conveni de la multinacional amb un centre hospitalari de la xarxa sanitària ja s'havia signat el 2009, durant el govern Montilla. L'Hospital Clínic de Barcelona tancava un acord marc amb l'empresa i, uns mesos més tard, el concretava, renovable cada any.

Voluntat d'acabar amb l'actual ICS

L'Institut Català de la Salut és l'empresa pública més gran de Catalunya. Des de l'arribada de Boi Ruiz a la conselleria, la seva reforma ha estat un objectiu prioritari per a l'executiu convergent. El 2011,

amb l'ara imputat Josep Prat com a ideòleg, el Departament de Salut va elaborar un document que apostava pel trossejament de l'ens públic en empreses més petites i obertes al capital privat, una proposta defensada també en un informe de l'any següent elaborat per la consultora Pricewaterhouse Coopers (PwC). Refusada energèticament per l'oposició i per plataformes ciutadanes, el Col·legi de Metges de Barcelona, recentment, ha intentat reactivar l'intent de desmantellar l'actual ICS amb un document en què suggereix facilitar l'obertura de l'ens a diners privats a través d'"aliances estratègiques" amb altres proveïdors del sector i apostant perquè "evolucioni cap a una estructura de gestió més flexible".

Boi Ruiz va aprofitar el ple monogràfic del Parlament per demostrar que no ha abandonat la idea; va afirmar que és necessari modificar la llei que regula l'ICS i va insistir que cal "fer reformes profundes". Segons ell, això no suposaria "traslladar-ho tot al dret privat, sinó incloure formes del dret privat en el dret administratiu" per facilitar-ne la gestió. A la pràctica, implicaria aprimar els estrictes mecanismes de control que actualment regulen tota l'activitat de l'ens. "El trossejament de l'ICS és el mantra del model neoliberal, sota l'excusa de guanyar una suposada eficiència i aprofitar sinèrgies, quan això es pot fer directament des d'un control totalment públic", afirma Josep Martí.

Fundador del CAPS i membre de la Marea Blanca, plataforma que refusa el projecte i s'oposa als consorcis sanitaris que es volen crear, Martí rebla que "tots els casos d'irregularitats o corrupció que han aparegut els darrers anys a la sanitat pública han estat en consorcis o fundacions, mentre que no n'hi ha hagut cap a l'ICS. Sense la regulació del dret públic, els consorcis poden fer els concursos i les adjudicacions amb molta més opacitat". En aquest sentit, el mes d'abril es va conèixer un informe de la Sindicatura de Comptes, elaborat a instàncies del Parlament, que alertava d'"irregularitats

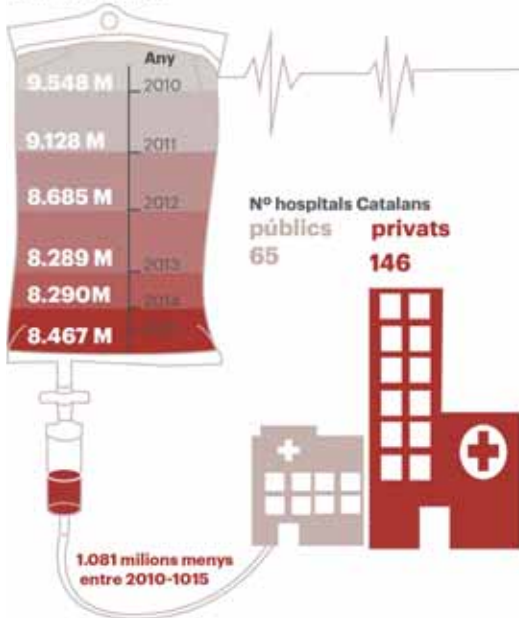
El 2011, amb l'ara imputat Josep Prat com a ideòleg, el Departament de Salut va elaborar un document que apostava pel trossejament de l'Institut Català de la Salut

El Col·legi de Metges de Barcelona ha intentat reactivar aquest desmantellament. Boi Ruiz ha insistit en la necessitat de "fer reformes profundes" des del Parlament

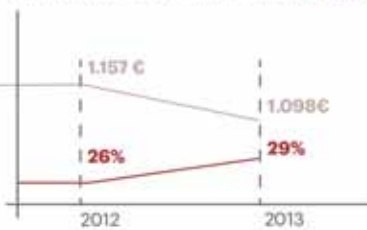
Els hospitals privats amb afany de lucre van facturar 1.430 milions en concerts el 2013 a l'Estat espanyol, el **23%** de la facturació total

LA SANITAT PÚBLICA EN ESTAT CRÍTIC

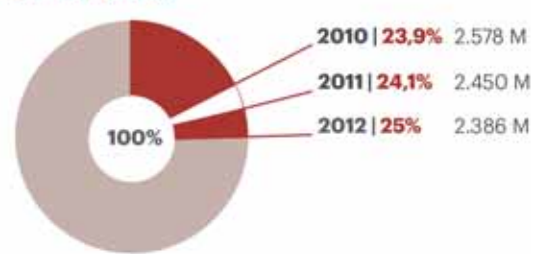
Pressupost en salut de la Generalitat
En milions d'euros

Reducció de la despesa pública per càpita a Catalunya i increment de la penetració de la sanitat privada

Despesa en concerts amb centres privats

Font: Departament de salut, Informe del IDIS, "Sanitat Privada, Aportant Valor

/ GERARD CASADEVALL

recurrents" en els consorcis sanitaris, com les adjudicacions a dit i les elevades remuneracions dels càrrecs directius.

El consorci de l'Hospital Clínic, en principi, entrarà en vigor d'aquí a poques setmanes. Permetrà donar cobertura legal a Barnaclínic, un exemple flagrant d'entrada del negoci privat a la sanitat pública. Barnaclínic comparteix instal·lacions i professionals -més de 560 durant el 2013, que, treballant-hi, obtenen un segon sou amb el centre públic. La patronal de les clíniques privades, ACES, ha denunciat aquesta pràctica perquè la considera competència deslleial, ja que utilitza "el prestigi i els recursos públics" del Clínic per oferir la seva activitat lucrativa a un preu més baix.

Negoci en augment

Que la sanitat és un negoci creixent, ho constaten les dades. Segons l'informe 2015 de l'Institut para el Desenvolupament i Integració de la Sanidad (IDIS), els ingressos del sector hospitalari lucratiu han crescut una mitjana de l'1,2% anual entre 2010 i 2013 al conjunt de l'Estat espanyol i s'apropen als 6.200 milions. Per tant, no sorprèn que grans taurons financers hi aterrin. El fons CVC Capital Partners controla el gegant IDC Salut, que arran de la seva fusió amb el Grupo Quirón manté més de 40 hospitals i supera els 1.330 milions en ingressos. Caixa Bank també s'hi lucra a través de Segur Caixa Adeslas, amb més de 2.000 milions de facturació l'any passat i controlada en un 49,9% per l'entitat financera i en un 50,1% per Mútua Madrileña. El negoci sanitari s'acabarà de disparar si les clientes de les mútues es beneficien de desgravacions fiscals, un aspecte que reclama la patronal del sector -i que serviria per estimular la contractació- i que defensen CIU, Ciutadans i el PP. Si s'arriba a aplicar aquesta mesura, suposarà -en opinió de Josep Mart- "liquidar el sistema públic tal com el coneixem", ja que moltes persones deixarien de ser-ne usuàries, perdria recursos i qualitat i es convertiria només en una "sanitat per a pobres".

Fort rebuig ciutadà als consorcis de Lleida i el Clínic

L'intent de crear consorcis sanitaris ha estat un dels projectes estrella de la legislatura actual. Defensats insistentment per la cúpula de Salut, amb el conseller Ruiz al capdavant, amb el mantra neoliberal que els nous ens servirien per "guanyar eficiència", han generat un fort rebuig, tant entre les professionals del sector com entre les usuàries. Els dos grans consorcis que s'han intentat impulsar durant l'actual mandat han estat el de Lleida i el de l'Hospital Clínic. Mentre el primer, almenys de moment, s'ha aconseguit aturar, el segon ha d'entrar en funcionament les properes setmanes.

El 30 d'abril passat, el govern català va frenar el projecte de creació del consorci sanitari de Lleida, que pretén unificar tots els dispositius de la sanitat pública de la demarcació. La decisió es va prendre després que l'oposició, per unanimitat, refusés la creació del nou ens. Un dels motius va ser la pressió ciutadana, que s'ha

via traduït en les gairebé 11.500 al·legacions i les 40.000 signatures que la Marea Blanca Lleida -que aplega treballadors i usuàries- va presentar contra el consorci i en diverses mobilitzacions que van aplegar milers de persones a la capital del Segrià. L'oposició exposa que el consorci facilitaria l'entrada del negoci privat i afegeix que implicaria un sistema de gestió més opac i difícil de controlar, regit pel dret privat, que no estarà sotmès als controls públics de l'ICS.

D'altra banda, la Generalitat de Catalunya ha donat el vistiplau al consorci de l'Hospital Clínic de Barcelona, que hauria d'estar operatiu a mitjan juliol. El consorci, que serà públic, està integrat per l'executiu català i per la Universitat de Barcelona. Segons les seves defensores, "permetrà dotar el centre de més autonomia". El projecte inicial de la direcció del Clínic era que l'hospital estigués regit per dues fundacions privades, una per controlar-ne el patrimoni i

l'altra encarregada de la gestió, però l'oposició parlamentària va forçar el replantejament del pla cap a un consorci públic.

Com en el cas del de Lleida, l'ens proposat també ha generat un fort rebuig ciutadà, amb la recollida de més de 4.000 signatures contràries i al·legacions presentades per plataformes com la Marea Blanca, Dempeus per la Salut Pública, la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona o partits com la CUP i Barcelona en Comú. Entre les raons esgrimides, destaca que el consorci suposa una "privatització encoberta" i que els estatuts "permeten violar els principis d'universalitat, equitat i gratuïtat mitjançant diferents vies de privatització: directa, mitjançant realització d'activitat privada als centres del consorci (amb el cas paradigmàtic del Barnaclínic); i indirecta, mitjançant la gestió privada i pels mecanismes del propi funcionament que pot regir-se pel dret privat".

Tretze grups hospitalaris concentren el **48%** dels llits privats al conjunt de l'Estat espanyol

L'arqueologia, una professió regida per la precarietat

El sector de les excavacions arqueològiques va donar feina a 500 persones a tot Catalunya. Els estralls de la crisi econòmica i l'incompliment del conveni col·lectiu han afectat durament l'ofici

Joan Mas Autonell

L'administració va derivar una part de les intervencions d'urgència en mans privades. Així van néixer les primeres empreses especialitzades en les tasques arqueològiques

Amb l'arribada d'aquestes entitats, moltes professionals van desenvolupar la seva feina en condicions que incomplien l'Estatut dels Treballadors

Pel·lícules com les d'Indiana Jones o programes de televisió més recents com *Sota Terra* -protagonitzat per Eudald Carbonell- han convertit l'arqueologia en una de les disciplines més idealitzades pel gran públic, que l'associa amb aventures i paisatges bucòlics molt allunyats de la realitat. Més enllà dels jaciments i les grans troballes arqueològiques que difonen els mitjans de comunicació, a Catalunya, gairebé no s'ha posat sobre la taula la situació d'extrema precarietat que pateixen moltes de les persones ocupades en el sector.

Mentre les feines d'investigació en centres de recerca i a les universitats són més aviat reduïdes, el gruix de persones que es dediquen a l'arqueologia a Catalunya ho fan a través d'excavacions preventives i d'emergència. Es tracta d'intervencions puntuals i gestionades fora de l'àmbit acadèmic. Es duen a terme quan es descobreixen restes materials amb valor històric durant els processos de reforma urbanística o de construcció d'obra pública i privada. L'esforç de picar entre pedres amb el soroll de l'obra de fons, al voltant de màquines retroexcavadores que perforen el terra i a prop

Fa poc, es va fer una intervenció arqueològica al turó de la Rovira / BRAIS G. ROUCO

d'estructures metàl·liques i parets prefabricades de formigó s'apropa més a la imatge real de la gent que treballa al món de l'arqueologia a dia d'avui.

L'externalització de les institucions catalanes

En qüestió de poc més de dues dècades, la situació laboral d'aquestes professionals ha variat considerablement a Catalunya. Als anys noranta, quan les excavacions es van regular per llei, la Generalitat contractava directament el personal expert que s'encarregava de les intervencions d'urgència i de la investigació dels jaciments que apareixien. No obstant això, ben aviat, l'administració va derivar una part del procés en mans privades. Així van néixer les primeres empreses especialitzades en les tasques arqueològiques que, en un principi, desenvolupava el govern català.

Aquesta arribada d'entitats privades no va repercutir positivament en els drets laborals de la majoria de persones que treballaven en aquest àmbit. Durant anys, moltes arqueòlogues van ser ocupades en unes condicions que estaven per sota dels mínims: algunes empreses que no complien ni amb les normatives més bàsiques que estableix l'Estatut dels Treballadors. "El sector de l'arqueologia no es va regular fins gairebé l'any 2008. Van caldre anys de protesta dels treballadors per aconseguir-ho", explica Lolo Quesada, arqueòleg amb una llarga experiència com a militant sindical de la CGT.

Desregulació fins a l'establiment del conveni laboral

El 2007, CCOO va liderar la fita d'aconseguir el primer Conveni Col·lectiu del Sector de l'Arqueologia i la Paleontologia

Excavació de la vil·la romana que es va trobar a les obres de l'estació de l'AVE de la Sagrera

Amb l'esclat de la bombolla immobiliària i la caiguda d'obra pública, els petits avenços que s'havien aconseguit en matèria laboral es van convertir en paper mullat

Actualment, s'imparteix un grau en Arqueologia, però professionals del sector adverteixen que no hi ha capacitat per absorbir aquesta oferta de noves treballadores

vei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, un òrgan públic amb presència arreu del territori que supervisa els processos d'excavació i d'investigació de tots els jaciments catalans. "El Servei d'Arqueologia hauria de pressionar per reivindicar les necessitats de professionalització de les especialistes en l'arqueologia d'emergència i denunciar les irregularitats, però mai no ha estat així", denuncia Aznar.

La situació a l'actualitat

Des de l'esclat de la crisi el 2008, allò que semblava una problemàtica conjuntural per a l'àmbit laboral arqueològic ha esdevingut una realitat estructural. La manca d'ofertes de feina i la vulnerabilitat que suposa treballar al sector han fet que moltes persones abandonin la professió. Per a la majoria d'elles, tanmateix, buscar un altre ofici no ha estat una tasca senzilla.

"L'arqueologia és un sector amb molta vocació. Moltes persones que hi han treballat al llarg de tota la seva vida professional ho tenen molt difícil per trobar una altra feina. Quan hi ha hagut vulneracions laborals per part d'algunes empreses, la plantilla ho ha aguantat tot per por de no poder treballar enlloc més", afirma P.G., arqueòleg amb un llarg recorregut al món de les intervencions d'urgència. Segons explica, "la qualitat i la gestió del treball arqueològic podria ser molt pitjor si no fos per la vocació de moltes especialistes".

A hores d'ara, les perspectives laborals de les professionals de l'arqueologia en un futur proper són poc esperançadores. "Actualment, hi ha empreses que gairebé només contracten persones que treballen com a falses autònomes per estalviar-se els costos de tenir assalariats. Sembla que aquesta serà la tònica general al llarg dels propers anys", afegeix P.G.

La qüestió del grau d'Arqueologia

Amb l'aplicació del pla Bolonya a les universitats catalanes, els estudis d'arqueologia van quedar deslligats del programa de la llicenciatura d'Història per passar a formar part d'un grau propi de quatre anys de durada. Actualment, ja hi ha moltes persones que han acabat la carrera i figuren com a graduades en arqueologia, però el seu títol no els garanteix un lloc de treball.

Segons l'arqueòleg P.G.: "No hi ha capacitat per absorbir dins la societat tot el volum de gent que està estudiant arqueologia. Les poques persones que surten del grau i troben feina al sector estan contentíssimes de cobrar poc per treballar. La majoria no saben res del conveni i no es preocupen per si no cobren per la categoria que els pertoca. A mi em passava el mateix quan vaig començar a treballar, però, amb el temps, t'adones de com funcionen les coses".

de Catalunya. El text recollia algunes de les demandes més bàsiques de les treballadores a les excavacions d'urgència: un salari que arribés almenys als 1.000 euros per a totes les treballadores del sector, la regulació de les hores de descans i la jornada laboral segons els barems generals i l'establiment d'unes condicions d'higiene i de seguretat vàlides en les intervencions arqueològiques.

Ara bé, tot i que algunes arqueòlogues van veure l'acord com un pacte excepcional sense precedents -només té validesa a Catalunya i no n'hi ha cap de semblant a la resta de territoris de l'Estat-, moltes altres van creure que les condicions que es van arrencar de la patronal formada per les principals empreses d'arqueologia eren molt minses. "A l'època de la firma del conveni, quan encara hi havia vaques grasses, els professionals van obtenir una sèrie de drets que els assegurava unes condicions de treball mínimes que abans no tenien garantides. Tot i això, la negociació es va fer amb unes mires molt baixes: es van pactar només uns acords de mínims quan, en realitat, s'hauria pogut arribar molt més enllà", comenta un arqueòleg veterà que no vol revelar la seva identitat per evitar que se li tanquin portes professionals.

Un dels punts més controvertits que va incloure el conveni va ser l'establiment d'unes noves categories laborals -director, tècnic, oficial i auxiliar- que incorporaven jerarquies abans inexistents entre les persones dedicades a l'ofici. "Les divisions van relegar la majoria d'arqueòlegs a la condició de treballador ras dins el món de l'obra, sense

tenir en compte la seva formació i el seu perfil científic", afegeix la mateixa persona.

Els estralls de la crisi del totxo

A partir de l'any 2000, l'oferta de feina al sector de l'arqueologia d'urgència va augmentar amb l'extensió de la bombolla immobiliària. Tanmateix, l'esclat de la crisi econòmica el 2008, la fi de la promoció d'obra pública i la caiguda de l'especulació urbanística van provocar un daltabaix. "L'arqueologia va ser un àmbit molt lligat a l'auge de la construcció que va tenir la seva època d'or entre el 2000 i el 2007. Actualment, gairebé el 90% de les empreses especialitzades en el sector han desaparegut, mentre que les poques que han resistit són les que han desenvolupat les pràctiques més mafioses de cara als treballadors", lamenta Quesada.

L'explosió del monstre immobiliari i l'inici de les dificultats econòmiques també van convertir l'acord laboral que s'havia consensuat feia ben poc en paper mullat. "El conveni, que era just i de mínims, va passar a incomplir-se de forma flagrant per part de moltes empreses", remarca Patrícia Aznar, treballadora a l'empresa d'arqueologia Codex. Militant de la CNT, també ha participat durant anys a la majoria de les lluites que reclamaven una millora de les condicions de les empleades del sector. Al seu parer, l'administració pública no ha tingut el paper que li pertocava quan s'han comès vulneracions dels drets de les arqueòlogues. La primera entitat que assenyalava com a responsable de la desatenció és el Ser-

Codex: un historial tacat pels greuges laborals

Antics i actuals membres de la plantilla es queixen del tracte de l'empresa i asseguren que no es respecten les condicions mínimes de treball estipulades al conveni de 2007

J. M. A.

Tot i les denúncies per pràctiques laborals abusives, aquesta companyia s'ha encarregat dels treballs de camp de molts dels jaciments arqueològics més grans que s'han descobert a Catalunya

Codex, una empresa que té forma legal de cooperativa malgrat incomplir una part dels seus requisits -com ara no poder contractar més d'un 20% de la plantilla com a personal extern-, és el màxim exponent del que molta gent que treballa a l'arqueologia d'urgència considera que són pràctiques laborals abusives. Es tracta, segurament, de l'entitat que ha dut a terme més excavacions i prospeccions a Catalunya durant tots aquests anys. Després de guanyar els concursos pertinents, s'ha encarregat dels

treballs de camp de molts dels jaciments més grans que s'han descobert a Catalunya.

Originària de Tarragona, Codex ha treballat a moltes de les restes arqueològiques existents a la ciutat, on hi ha un nombrós patrimoni de l'època romana. A Barcelona, també s'ha ocupat de diverses campanyes d'excavació que han durat anys. Es va encarregar de la intervenció arqueològica a les restes de 1714 del mercat del Born i, més endavant, va obtenir l'adjudicació per excavar la vil·la romana que hi havia sota l'espai de l'estació de l'AVE de la Sagrera. ◀

“Els sous de la gent que treballa a l'empresa estan molt per sota del que estableix el conveni”

/ VICTOR SERRI

Patricia Aznar, sindicalista de la CNT que treballa a Codex des de mitjan la dècada passada, ens ha explicat de primera mà la seva experiència de lluita contra el que ella qualifica d'"abusos de l'empresa". "Abans de signar el conveni col·lectiu, Codex no complia l'Estatut dels Treballadors en cap sentit. Pagava 650 euros

mensuals per 40 hores de feina a la setmana incloent les pagues prorratejades, no garantia baixes i tampoc assegurava unes condicions d'higiene o seguretat mínimes", denuncia.

Per protestar contra aquestes condicions laborals, les quinze treballadores de Codex que formaven part de la secció sindical d'Arqueologia

de la CNT van convocar aturades de la producció un cop per setmana i van arribar a fer una vaga que va durar dos mesos i mig. "Durant aquella època, vam organitzar tot tipus d'activitats per nodrir la caixa de resistència. També ens desplaçàvem amb regularitat a Tarragona per reclamar davant dels socis principals a l'oficina central de l'empresa. Vam fer una mobilització amb molt de ressò al circ romà de la ciutat", explica Aznar.

Segons l'arqueòloga, a hores d'ara, Codex continua cometent tot tipus d'il·legalitats: "Els sous de la gent que treballa a l'empresa estan molt per sota del que estableix el conveni. Amb l'esclat de la crisi, Codex va abaixar els salaris un 8%. Al cap de sis mesos, la reducció va passar a ser d'un 5% amb el compromís de la direcció que, més endavant, la paga tornaria a augmentar; però encara no ha estat així".

Un dels greuges principals que al·lega molta de la gent que ha treballat per Codex és el retard de l'entitat a l'hora de pagar els sous. Aznar explica que "des de fa anys, els treballadors mai no cobren el salari quan toca. Actualment, l'empresa deu el salari endarrerit dels últims tres mesos a moltes persones. Moltes vegades, les pagues endarrerides s'entreguen en diferents quantitats i sense un termini en concret".

/ BRAIS G. ROUCO

“El que més empipava era la demora a l'hora de cobrar”

L'arqueòleg Lolo Quesada va treballar diversos anys per a Codex fins que va denunciar l'empresa per acomiadament improcedent. Després de guanyar el procés judicial, la societat es va veure obligada a pagar-li una indemnització pels danys causats. Quesada ha parlat en persona amb la **Directa per explicar les pràctiques laborals de Codex quan ell hi estava contractat.

“Codex no pagava sota les condicions del conveni i tot sovint ho feia amb tres mesos de retard. El punt àlgid d'aquesta situació va ser entre 2012 i 2013, però, segons tinc entès, ara encara segueix passant. La majoria de nosaltres cobràvem 1.060 euros mensuals com a auxiliars, que és la categoria laboral més baixa”, lamenta l'arqueòleg. “El que més empipava la gent era la demora a l'hora de cobrar, però també hi havia altres aspectes abusius com la imposició d'hores extres obligades o la pressió

per seguir ritmes de feina molt durs, treballant de tres a sis de la tarda, al sol i en ple mes d'agost, sense poder descansar”.

Per si no fos prou, Quesada assegura: “Quan hi havia rebombori entre la plantilla, enviaven un soci que feia una mica de policia, tenia pràctiques coercitives, anava amb una llibreta i apuntava tot el que passava”. L'empresa aplicava sancions que podien arribar als 70 euros de penalització si arribaven tard a la feina. “Tot plegat era un cúmul de coses que s'anava sumant”, conclou Quesada.

“Aquí, l'assalariat va abans que nosaltres”

Arqueòlegs.cat és un grup de treball multidisciplinari que, entre altres fites, vol fer realitat la millora de les condicions laborals. Parlem amb Oriol Achón, un dels quatre socis de l'empresa

Una de les excavacions a la Cerdanya on actualment treballen els membres d'aquest equip / ARQUEOLEGS.CAT

Jesús Rodríguez
@albertmartnez

“Som quatre treballadors de l'empresa Arqueociència que vam quedar a l'atur fa tres anys. No aconseguíem recol·locar-nos dins el sector. Perduts per perduts, ens vam agrupar i hem aprofitat el nostre bagatge laboral d'entre dotze i quinze anys”, ens explica Oriol Achón, coneixedor del món de l'arqueologia a Catalunya des dels seus inicis. “Amb una petita aportació de capital inicial, vam començar. En cas que tinguem un excés de feina, oferim llocs de treball, però sempre amb condicions laborals ajustades a conveni i amb el compromís de pagar el dia 1 de cada mes”.

Achón emfatitza que, com a persones que han patit la precarietat, no volen “que ningú ho pateixi”. “Aquí, l'assalariat va abans que nosaltres”, referma. En relació amb això, assegura que, des de 2013, quan van començar el projecte, sempre han pagat en funció de la categoria professional i manté que, avui dia, això no ho pot dir gaire gent. “Com a màxim, som dues o tres empreses les que complim aquests mínims laborals, però la precarietat del sector és tan gran que hi ha molts treballadors que no lluiten per canviar-ho”.

Pel que fa a la situació actual de les empreses, Achón es mostra contundent: “És mentida que el sector s'hagi enfonsat per culpa de l'aplicació del conveni. El sector s'ha enfonsat perquè no hi ha feina; amb la disminució dels beneficis, es fa difícil aguantar l'estructura creada en els moments àlgids”. També

recorda que hi havia un programa de subvencions públiques per tirar endavant excavacions, però això, amb la crisi, “es va mig desmantellar i ara és molt difícil accedir-hi”. Aquest treballador, que ara gaudeix d'una certa autonomia laboral, explica així el seu nou paradigma: “Passes de treballar a càrrec d'un tercer a ser tu qui busca la feina, l'executa i la realitza, amb els encerts i els errors que això comporta”. “Hem deixat d'estar en mans d'altres que ens potinegen per potinejar-nos nosaltres mateixos”, conclou molt gràficament.

La nova etapa laboral d'aquests quatre socis es fa sota la màxima que “el patrimoni històric i cultural dels pobles esdevé cada cop més la font de la seva riquesa” i ja compta amb nombrosos projectes. “Estem treballant a l'església parroquial de Puigcerdà, a un fòrum romà de Llívia -per encàrrec de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica- i a un poblat iberoromà també a la Cerdanya. Últimament, hem estat presents al castell de Montjuïc de Barcelona, a Vinebre, a Manresa, a Vandellòs... Ens anem movent”, explica Achón, que mostra la convicció d'estar a l'etapa més coherent de la seva dilatada carrera professional. L'any 2007, va participar a la taula de negociació d'un conveni que, per primera vegada, regulava les relacions contractuals i salarials de tot el sector. Avui dia, des d'Arqueòlegs.cat, s'ho miren des d'un altre prisma i asseguren: “Com a persones que vam patir la precarietat, ara, des de la nostra empresa, actuem fent reals aquests drets”. ◀

Maria Galindo:

“Que una dona denunciï una relació de violència és més revolucionari que tenir una ministra”

Laila Serra
@LailaSerra

Realitzadora audiovisual, artista, activista, ‘grafitera’ i agitadora de carrer, Maria Galindo és fundadora de Mujeres Creando, un moviment feminista anarquista autònom de dones bolivianes que combina la política concreta, la intervenció artística i la interpel·lació al poder. Galindo és una de les primeres lesbianes que va fer pública la seva opció sexual a Bolívia. Autora del llibre ‘A despatriarcar’, aposta per construir espais de confluència política complexa des de la revista ‘Mujer Pública’ i l’emissora Radio Deseo. Conversem amb una dona plena de colors i matisos, divertida, subversiva i eterna seductora, que provoca i sacseja consciències. La seva presència, experiència i missatges resulten incòmodes per al sistema.

Amb quins reptes neix Mujeres Creando ara fa vint anys?
El model neoliberal estava en ple auge a Bolívia. Naixem, per tant, com un moviment feminista que qüestiona el neoliberalisme i la política assistencialista de les ONG i tota la tecnocràcia de gènere. També qüestionem les esquerres i el rol que han atorgat històricament a les dones, com a botí sexual, com un tema tangencial a la revolució.

Quin paper juga el moviment en l’actual context polític i social bolivià?

Avui dia, som un referent polític de transformació social i d’una autonomia política que no hem venut a ningú, ni tan sols al règim d’Evo Morales. Tot i ser conegudes per agitar els carrers i provocar, una gran part de la nostra tasca és fer el que anomenem “política concreta”: construir un feminisme quotidià i real que respon a les demandes de les dones de base i també és capaç de generar teoria.

Com aglutineu la diversitat social boliviana?

Ens plantegem i ens plantem davant la societat amb una metàfora: “Somos indias, putas y lesbianas, revueltas y hermanadas”. Aquesta metàfora convoca dones de diferents edats i universos socials per teixir aliances insòlites. S’hi troben indígenes d’origen rural i urbà; d’altres que potser no es consideren indígenes, però poden ser llegides com a tals; dones en situació de prostitució; dones mares; dones lesbianes... Actualment, estem vivint el que anomeno l’exaltació de les identitats creant guetos: les lesbianes militen amb les lesbianes; les indígenes, amb les indígenes. Entenem el procés iden-

titari d’autodefinició, però també creiem que és fonamental superar-lo per arribar a connectar-nos les unes amb les altres, entendre’ns nosaltres mateixes més enllà d’una sola identitat. Sobretot, si tenim en compte que això només ha servit per estereotipar i simplificar l’anàlisi de la societat: què passa amb la indígena que també és lesbiana? Per aquest motiu, a Mujeres Creando treballem connectant-nos, analitzant la societat des de tota la seva complexitat, connectant racisme amb heteropatriarcat, amb sexisme i violència masclista.

En què consisteix dur a terme una “pràctica política quotidiana”?

Nosaltres hem fet del feminisme una forma de subsistència i de treball. Ens organitzem en cooperatives que ofereixen serveis efectius a les persones a un preu molt baix. Som les úniques que oferim estratègies extrajudicials i extrapolicials contra la violència masclista a Bolívia. Tots els estats llatinoamericans, per correcció política, han llançat lleis de lluita contra aquest problema. A Bolívia, la normativa ha donat molt poder per actuar a la policia, que és un dels organismes més violents. Per aquest motiu, nosaltres actuem fora dels cercles i les estructures estatals i ens basem en la solidaritat entre dones, en acompanyaments i en la lluita contra aquesta violència. Una de les accions més recurrents és fer el buidatge de les cases, però també recuperem un nen retintut pel seu pare, per exemple. Partim de la ferma convicció que, en un cas de violència masclista, és l’home qui ha d’abandonar la llar. La realitat ens mostra, però, que moltes vegades és la dona qui ho fa, fugint a corre-cuita, perquè és l’habitatge de la família de l’home. En

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
ENRIC CATALÀ

aquests casos, acompanyem la dona a recuperar les seves pertinences, ja que hem comprovat que, si no ho fa, l'home les ven al cap de pocs dies. Aquestes poques coses són fruit de molta feina i seran fonamentals per refer la seva vida. És molt reivindicatiu, polític i útil recollir-ho absolutament tot, sobretot el que tingui valor. Sempre ho fem amb la dona; la violència en soledat és una de les coses que cal canviar.

A banda de la violència directa, l'avortament continuu sent il·legal a Bolívia...

Com que el dret d'avortar està perseguit, la por fa que els metges no vulguin col·laborar amb nosaltres. Hem de donar aquest servei proporcionant pastilles abortives, que són molt perilloses per a la salut. Des de fa cinc anys, també treballem amb dones en situació de prostitució que han decidit sortir d'un prostíbul regentat per un proxeneta home. Lloguen una habitació i estableixen un pacte ètic: prostitució diürna, sempre l'ús del condó, mai dones menors d'edat, mai alcohol. Recentment, però, les dones han començat a necessitar protecció contra homes violents i abusius, contra policies. Per combatre-ho, les companyes estan llogant edificis sencers, fet que està ocasionant molts problemes amb la policia, els barris i l'Estat. Ens acusen de ser clandestines i de proxenetisme i és absurd perquè, a Bolívia, l'administrador de prostitució més important -i qui la gestiona- és l'Estat. No hi ha Estat que no sigui *regulacionista* amb la prostitució. I, en regular-la, l'administra. Així doncs, tot i les dificultats, estem decidides a acompanyar els bordells autogestionats fins al final, encara que ens jutgin. Creiem que el més legítim és l'opció que han triat elles mateixes;

és molt semblant a un treballador que pren una fàbrica. Rebem atacs constants: ens van arribar a desallotjar i arrestar acusades de proxenetisme. En canvi, mai no he vist desallotjaments ni detencions a prostíbuls regentats per homes.

Sempre t'has mostrat crítica amb Evo Morales, com valeres els últims deu anys de govern?

L'estratègia estatal amb els recursos naturals és aplicar una política extractivista d'explotació de les matèries primeres. Els contractes amb les transnacionals són més favorables econòmicament per a l'Estat que els dels governs anteriors, però s'implementa una visió absolutament desenvolupista de l'economia, igual que durant els anys 70. Ha buscat pactes amb les estructures de poder econòmic més fortes del país: la banca i els terratinents de l'agronogoci. Però l'agenda política a la qual havia de respondre Evo Morales era una altra. No volíem un pacte més bo o un pacte amb la banca, no volíem un pacte d'*statu quo* amb els terratinents. Evo s'ha concentrat moltíssim a preservar el poder, li importa més això que transformar la societat. On és l'agenda política contra el neoliberalisme per la qual la gent li va donar el poder? Ha quedat tan sols en paraules.

Quin relació manté Morales amb els moviments socials?

Els ha dividit. Els moviments socials han estat cooptats pel règim, són oficialistes, perquè el govern tem un moviment popular fort que li exigeixi el compliment de l'agenda política per la qual les bolivianes el van votar. En aquest sentit, som molt crítiques. Creiem que no s'hauria hagut de debilitar d'aquesta manera el moviment popular, que no s'haurien hagut de fer

“

Mujeres Creando analitzem la societat des de tota la seva complexitat, connectant racisme amb heteropatriarcat, amb sexisme i violència masclista

Evo Morales s'ha concentrat a preservar el poder, li importa més això que transformar la societat. On és l'agenda política que va prometre contra el neoliberalisme?

”

pacotes de convivència pacífica amb la banca i l'agronegoci. Aquests acords han *dretanitzat* el govern d'Evo: el règim laboral bolivià és neoliberal, l'ocupació és precària, no es compleixen les normes i no hi ha serveis de seguretat social universal.

Què rescataries del seu mandat?

El contingut indígena, antiblanc, contra la classe dominant, que expressa la presència d'Evo Morales és absolutament valuós i important per a la societat boliviana.

A la publicació *A despatriarcar*, parles de la fallida revolució feminista i fas una crítica al rol que han jugat molts estats, organismes internacionals i ONG de cooperació als anomenats països del Sud.

El gènere només ha servit per confondre i despolititzar. La categoria de gènere no ens serveix perquè elimina el subjecte i no té la seva gènesi en el feminisme. El feminisme té el seu sentit més gran en el subjecte polític complex (dones) contra el patriarcat i, per tant, ideològic. Per posar un exemple: quan es parla de violència de gènere, s'està eliminant la relació victimitzador-víctima. Nosaltres parlem de violència masculista perquè, així, estem parlant de la causa i d'aquesta relació que no volem perdre. El neoliberalisme, en canvi, concep la idea de dona com un subjecte singular (dona) i com una entitat biològica sense contingut ideològic. La Merkel, com a dona, representa les dones? El gènere actua com un element de confusió, encobridor de les relacions de poder, tecnocràtic. Es converteix en tot un lèxic i un llenguatge que no podem manejar a nivell massiu i popular. Una lluita té força si és una lluita popular i una lluita és popular si la gent l'entén i la maneja. Jo sóc Carmen i sóc feminista, no sóc el gènere. El gènere ens ha arrabassat la primera persona quan aquesta és clau: si no tens el subjecte, no pots lluitar, no pots actuar.

Han domesticat el feminisme?

L'estructura de relacions socials es canvia des de pràctiques polítiques feministes en allò quotidià i no pel fet que hi hagi

dones ministres o amb parcel·les de poder. Que una dona denunciï, aturi o no convisqui amb una relació de violència és més subversiu i revolucionari que tenir una dona ministra. És més subversiu i revolucionari que centenars de milers de dones bolivianes decideixin avortar, no perquè l'avortament ho sigui, sinó perquè ho és la sobirania sobre el cos; o no acceptar la divisió sexual del treball que ens imposa la societat patriarcal. I això està succeint gràcies a la força de la política feminista des de baix, des de fora de l'Estat i des del carrer. Tenir el carrer és més important que tenir parlamentaris. I tenir mitjans de comunicació és més important que tenir ministres. Això és molt més subversiu que perdre l'energia a trobar una parcel·la de poder dins l'Estat. Nosaltres no volem una parcel·la en el patriarcat dominant: volem transformar-lo.

Fas una crítica profunda al feminisme hegemònic occidental i reivindiques els feminismes diversos, nascuts als marges i des de les bases. Quins són?

Han passat quinze anys des de la cimera mundial de les dones celebrada l'any 96. Durant aquest temps, s'ha aplicat un model feminista neoliberal ferotge. A Mujeres Creando, estem construint un feminisme antihegemònic, erigit des del carrer, des de fora i des de baix, que construeix teoria i proposta política. El nostre marc teòric és la despatriarcalització, que planteja que la relació colonial és una estructura patriarcal i, per tant, que les identitats dicotòmiques són totalment falses, simplificadores i estereotipadores. Jo, per exemple, em concepco com a bastarda i no m'identifico en la visió *indígenes versus blanques*. Quin és el límit de la categoria indígena? Quantes dones filles de dones indígenes no volen reconèixer-se com a tals? És un fenomen massiu a Bolívia. I és molt interessant perquè conté una desobediència cultural molt important. Nosaltres teoritzem des de fora de les identitats rígides, des de fora dels maniqueïsmes, des de fora de les antítesis simplificadores. I la teoria que proposem posa en qüestió el feminisme com una lluita liberal. El

“

El neoliberalisme concep la idea de dona com un subjecte singular (dona) i com una entitat biològica sense contingut ideològic. La Merkel, com a dona, representa les dones?

”

problema és l'arrel ideològica, ja que la visió liberal és colonial, racista, homòfoba i blanca.

Fas molt d'èmfasi a reivindicar les utopies quotidianes i silencioses que estan transformant radicalment les societats.

Quan parlo de despatriarcalització és una utopia, perquè és quelcom que estem buscant en un futur, en un lloc, per impulsar-nos cap endavant. Però també parlo d'un procés que ja està succeint. Crec que, avui dia, hi ha un trencament de les estructures patriarcales que no es produeix des del poder, des de les jerarquies, sinó que es produeix des de baix i des de fora de les institucions. El que ens manca avui, com a dones i com a lluita feminista, és ser capaces de visibilitzar aquestes ruptures i, també, de connectar-les. És molt difícil, però està succeint i és molt important. Hem d'abandonar l'obsessió per les lleis i perquè el canvi vingui per la via legislativa, perquè ens xucla massa energia i no ens dona res. Els resultats d'aquests processos són la desmobilització, el desgast ideològic, la despesa de diners i de temps. Cal treballar a partir de les ruptures, de la desobediència, a partir de les estratègies que està generant la gent en la seva vida quotidiana. ◀

La descolonització dels feminismes

Maria Galindo, juntament amb l'activista lesbefeminista Ochy Curiel, participa en la darrera publicació de la col·lecció *Feminista Sempre*, impulsada per l'organització ACSUR-Las Segovias. Sota el títol *Descolonización y Despatriarcalización de y desde los Feminismos de Abya Yala*, ambdues autores plantegen una crítica profunda al rol que molts estats, organismes internacionals i ONG de cooperació al desenvolupament juguen als anomenats països del Sud. Galindo i Curiel lamenten que aquests agents s'hagin

dedicat a cooptar i instrumentalitzar els sabers i les pràctiques feministes i hagin desplaçat les dones com a subjectes polítics del moviment. Els temes tractats en aquesta publicació formen part del nucli de reflexions i debats dels feminismes no hegemònics a ambdues ribes de l'Atlàntic.

Per a Curiel, la descolonització suposa una comprensió de processos històrics com el colonialisme i dels efectes que ha tingut a l'hora d'establir jerarquies racials, de classe, de sexe, de sexualitat. A partir

d'aquí, cal impulsar pràctiques polítiques col·lectives per fer front a les opressions produïdes per aquestes jerarquitzacions, com el racisme, el classisme o l'heterosexualitat, entre altres. Curiel critica la representació hegemònica universal de *la dona* construïda sobre experiències de dones blanques i de classe mitjana i resalta la importància de no fragmentar les opressions perquè: "Un feminisme que no és antiracista és racista, un feminisme que no sigui anticlassista és classista i un feminisme que

no estigui lluitant contra els efectes de l'heterosexualitat com a règim polític és heterosexista".

Davant el fet que tots els referents històrics, filosòfics i artístics siguin eurocèntrics, Galindo planteja la necessitat de replantejar-nos-els tots, de no acceptar l'aplicació *universal* de les categories. Planteja la necessitat de redefinir el feminisme, entès com un conjunt de lluites col·lectives i individuals protagonitzades per les dones contra tota mena de mandats patriarcal a escala planetària, de manera simultània en diferents èpoques i contextos socials i culturals. Lluites ancestrals de desobediència als mandats patriarcal.

Acció de l'associació Mujeres Creando per reivindicar l'avortament lliure i gratuït / MUJERES CREANDO

El 'despatriarcar' del govern bolivià

"Llanço aquest text amb la vocació d'acompanyar la lluita feminista de carrer, directa i cos a cos, que centenars de milers de dones estem protagonitzant al marge de l'Estat". Així comença el llibre *A despatriarcar*, de Maria Galindo, amb l'objectiu de reivindicar el concepte de despatriarcalització creat pel mateix col·lectiu i "segrestat", assegura, pel govern bolivià. Segons Galindo, l'executiu

de Morales ha utilitzat la despatriarcalització com a camuflatge d'una política liberal, continuista i repetitiva, plena de retòrica sobre els drets de les dones.

L'autora afirma que, en llançar la seva tesi en el si del procés constituent bolivià, volia plantejar que no es pot descolonitzar sense despatriarcalitzar. Ràpidament, el govern va crear una unitat de despatriarcalitza-

ció integrada dins el viceministeri de descolonització i va posar una dona indígena kayauaya a la prefectura d'aquesta unitat, que es va limitar a organitzar matrimonis indígenes, fet que evidencia l'herència judeocristiana provinent de la colonització. Així, la unitat de la despatriarcalització governamental va organitzar una boda indígena massiva, en què Morales era el mestre casador, tot evocant la figu-

ra de l'*inka*, que era la persona amb el poder d'unir les parelles. El president, afirma Galindo, volia evocar això, però la boda era sense dret a divorci, obligatòria, sota una divisió sexual del treball i, per tant, inacceptable.

L'assajista deixa ben clar que la despatriarcalització no vol dir tenir una quota de dones al Parlament ("això és liberalisme", assegura), sinó un nou punt de partida, una reinvençió del feminisme: suposa una metodologia de pràctica política amb la capacitat de desmantellar els mandats i les estructures de dominació patriarcal.

/ SERGI PUJOLAR

Quan les muntanyes queden lluny

Els rocòdroms són la solució per a les persones aficionades a l'escalada que viuen en entorns urbans. Però els espais sorgits de l'autogestió, com la Foixarda, són una excepció

Maties Lorente
@mtsloriente

Durant anys, la comunitat escaladora s'encarregava del manteniment d'aquestes parets. Ara, l'equipament està a càrrec de tres entitats, inclòs l'Ajuntament de Barcelona

L'espai prové d'una de les nombroses pedreres que hi havia a Montjuïc, propietat de la família Foixart, i s'ha convertit en un dels rocòdroms més grans del continent europeu

És un dissabte de juny i el sol escalfa amb força la muntanya de Montjuïc de Barcelona. Especialment, l'entrada del túnel de la Foixarda, situat baix de l'avinguda de l'estadi olímpic. A pocs metres de l'arc, encapçalat per una rata penada, dues noies i dos nois observen com el seu company puja per la paret a uns sis metres d'alçada assegurat amb una corda. "Puja el peu dret a la presa blava", "lleva la xapa abans de continuar" o "mou el peu esquerre" són alguns dels consells que, des de terra, el grup dona a l'escalador. Aquesta escena és habitual en aquesta part de Barcelona. La Foixarda és un dels rocòdroms urbans més grans d'Europa i un lloc de trobada per a la comunitat escaladora de la ciutat. Tot i així, no és gaire coneguda per la resta de barcelonines, en part, per la seva ubicació fora dels focus d'atenció habituals. Darrere del Poble Espanyol i de l'Hípica, a la roca que conforma la muntanya situada més a prop de la mar, li manca una part. En aquest indret, fins a mitjan segle XIX i des de dues centúries abans, la família Foixart es va dedicar a explotar una de les nombroses pedreres que hi havia a Montjuïc. El nom d'aquella família va ser heretat pel lloc: una esplanada poc tocada pel Sol, envoltada de murs de pedra nua esculpits a colps de pic i dinamita, que es començaria a anomenar la Foixarda.

Autogestió a la Barcelona preolímpica

Va ser en aquestes parets -just al costat de l'actual camp de rugbi- i al túnel que comunica l'indret amb l'altre vessant de

Montjuïc, on l'escalador Manolo Sánchez va parar l'ull cap a l'any 86. Anys més tard, a la revista especialitzada *Desnivel*, explicava com va ser el procés de convertir tota aquella paret en un sector d'escalada que va arribar a tenir més de 150 vies i unes 9.000 preses: "Ha sigut molt de temps equipant durant la nit i anant-me'n quan sortia el sol". Les tasques eren diverses: "Esquivar la Guàrdia Urbana a partir de les deu de la nit, moment a partir del qual feien menys rondes; amagar la perforadora... Quasi em vaig acabar convertit en un vampir, sempre cap per avall i arribant a casa quan ja clarejava", comentava a l'entrevista.

Durant una bona temporada, la mateixa comunitat escaladora s'encarregava del manteniment d'una àrea que va ser reconeguda com a zona d'escalada el 2004. Ara, l'equipament està a càrrec el Club d'Escaladors de la Foixarda -presidit per Sánchez-, la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) i l'Ajuntament de Barcelona. Tot i això, el rocòdrom a l'aire lliure més gran d'Europa no podria haver subsistit sense el treball autoorganitzat de nombroses membres de la comunitat escaladora.

"Una de les coses que fan que vinguem a la Foixarda és que no s'ha de pagar per escalar, com sí que passa en molts altres rocòdroms, com per exemple el Climbat d'aquí al costat". Ho explica Lara, que, juntament amb el seu grup -l'Ignasi, la Paula

/ S. P.

La Foixarda ofereix diferents modalitats d'escalada a la ciutat de Barcelona / GORKA LEIZA

el Xavi i el Josep- es troben per provar les vies d'iniciació que són a tocar l'entrada del túnel.

A les ciutats, no hi ha molts llocs per practicar escalada i menys encara, barats. Per posar un exemple, un abonament mensual per al rocòdrom privat de la Foixarda, situat al costat del gratuït i gestionat per l'empresa Climbat, oscil·la entre els 37 i els 59 euros segons la franja horària triada. El bonus d'un mes en altres rocòdroms de Barcelona, com el Deu Dits del Poble nou, costa entre 45 i 60 euros depenent de si s'és sòcia.

Un altre component important que fa atractiva la Foixarda és la seva proximitat amb la ciutat. Segons Lara: "En cas que no tinguis cotxe, pots venir a escalar aquí. I hi pots venir a qualsevol hora". "Acostumem a venir un o dos cops per setmana, tot i que ara feia una temporada que no veníem", continua el seu company Ignasi.

Una escola d'escalada

Mentre parlem, la seva companya Paula comença a escalar una de les vies d'iniciació que queda a la dreta de l'entrada del túnel. És la seva primera vegada, però no dubta a l'hora d'anar enllaçant moviments fins a la cadena que fixa l'últim segur de la via. Més enllà, un pare observa i preveu la més que probable caiguda de la seva filla, una nena d'uns deu anys.

És dissabte i no hi ha més d'una trentena de persones desplaçant-se per les parets de la Foixarda. Durant el cap de setmana, amb més temps lliure, les aficionades acostumen a sortir a practicar l'esport en el seu entorn natural: la roca. Per això, el rocòdrom acostuma a estar més buit els caps de setmana. Durant la setmana, hi poden arribar a passar fins a cinc-centes persones diàries.

Les persones que fan servir la Foixarda es poden dividir en dos grans grups. D'una banda, hi ha gent que durant la setmana no té temps per escalar en roca natural i busca entrenar-se els dies laborables en un lloc proper a la ciutat; d'altra banda, gent que s'inicia a l'escalada i troba en les vies d'iniciació una manera de prendre contacte amb l'esport i anar guanyant capacitats. Però tots dos grups comparteixen espai, material i, el que és més important en l'escalada, experiència. Així ho creuen des de la colla de cinc que, aquest matí, practica al túnel de Montjuïc: "Ens agrada venir en grup, encara que, aquí, està molt bé que sempre hi hagi gent més experta que ens pot ajudar en cas que tinguem algun problema".

Al túnel i les parets de la Foixarda, es poden practicar dos tipus d'escalada. En el que es coneix com a escalada en bloc, es tracta de solucionar un problema d'escalada sense gaire altura (uns tres o quatre metres normalment), però amb passos molt

exigents per l'atleta. No es fa servir corda, però s'esmorteixen els cops posant uns matalassos al terra anomenats *crashpads*. A la Foixarda, es pot practicar a les parets laterals del túnel.

Per practicar l'escalada esportiva, cal més material: com a mínim, un parell d'arnesos (un per la persona que escala i un per qui assegura des del terra), cintes exprés (que fixen la corda als ancoratges de la paret), un sistema de fre per la corda, un parell de mosquetons i una cinta que habitualment es coneix com la línia de vida. És recomanable fer servir cascs, així com els indispensables peus de gat, que és el nom que reben les sabatilles d'escalada. A la Foixarda, hi podem trobar vies d'iniciació i vies de gran dificultat. L'escalada esportiva es practica al sostre del túnel i les parets veïnes: és la que requereix més coneixements tècnics del material per no patir accidents que poden resultar mortals.

És en aquest punt on cobra importància l'escola d'escalada de la Foixarda. Una escola sense mestres ni tutores oficials, on el coneixement es transmet entre les diferents generacions de persones que, diàriament, s'apleguen en aquest forat ple de preses que amaga Montjuïc.

Alguns llocs d'escalada popular als Països Catalans

A més de la Foixarda, existeixen diferents espais populars i autogestionats per practicar l'escalada. A la mateixa Barcelona, es pot gaudir del rocòdrom autogestionat de Can Batlló. Situat al bloc II del complex industrial barceloní, el mes d'abril passat va complir el primer any de vida amb dues jornades dedicades a l'escalada, competicions de bloc i concerts. També es pot practicar bloc al passeig de Turull, en un dels murs que envolten el Park Güell. A Gràcia, l'Ateneu la Torna també disposa d'una àrea d'escalada. A Nou Barris, podem trobar dues zones més: els jardins Rodrigo Caro, amb una paret de quasi trenta metres, i la plaça Salvador Puig Antich, on també es pot practicar l'escalada esportiva amb vies equipades per diferents entitats de muntanya del barri. En qualsevol cas, es pot consultar *online Roco & Boulder BCN*, una guia que inclou els principals rocòdroms gratuïts de la ciutat de Barcelona, editada per la Federació de Casals Joves de Catalunya.

A Manresa, hi ha un altre espai d'escalada, situat al pati de l'Ateneu popular La Séquia. A Girona, es pot practicar bloc a Kan Kolmo. A La Cava de Deltebre, trobem el rocòdrom de Lo Maset, que compta amb una paret interior.

A València, la comunitat escaladora acostuma a trobar-se en els *bolets*, situats en uns dels jardins de la Universitat Politècnica, per fer bloc. Tot i les prohibicions, algunes persones continuen escalant al Pont del Mar, al llit del riu Túria. ◀

Al mateix espai, hi coincideixen persones més expertes a la recerca d'entrenament i principiants que hi troben una manera d'entrar en contacte amb l'esport

La Foixarda és una escola sense mestres ni tutores oficials, on el coneixement es transmet entre les diferents generacions d'individus que s'hi apleguen diàriament

A la mateixa Barcelona, es pot gaudir d'altres rocòdroms autogestionats a Can Batlló, a l'Ateneu la Torna o als jardins Rodrigo Caro, entre altres

Lluita de classes, gèneres, espècies

Carlo Frabetti
Escriptor i matemàtic
@CarloFrabetti

En el si de les societats històriques, sempre s'han lliurat almenys dues batalles simultànies i solapades: rics contra pobres i homes contra dones

Els humans ens debatем entre dues tendències antagòniques. Com que alguns béns són escassos, sovint, col·laborem per obtenir-los i competim a l'hora de repartir-los

Com van assenyalar Marx i Engels, la història de les societats humanes és, en última instància, una història de lluita de classes, una lluita mil·lenària que, en l'edat contemporània, es concreta en un enfrontament entre la burgesia i el proletariat. Però la societat és un organisme complex, en el qual els individus tendeixen a agrupar-se en famílies nuclears que, al seu torn, s'agrupen en famílies extenses, clans, tribus, poblats, ciutats, províncies, nacions... A cada un d'aquests nivells, hi ha relacions d'intercanvi basades en l'explotació d'uns individus o uns grups per altres. Veure la lluita de classes com l'enfrontament de dos grans exèrcits, compactes i homogenis, és una mica simplista. No podem oblidar que un obrer explotat a la fàbrica pot ser, al seu torn, un explotador a casa seva.

En el si de les societats històriques, sempre s'han lliurat almenys dues batalles simultànies i solapades: rics contra pobres i homes contra dones. Com a primera aproximació i de manera molt esquemàtica, podríem dividir la comunitat en quatre subclasses ordenades jeràrquicament: homes rics, dones riques, homes pobres, dones pobres. En general, cada grup explota tots els que té per darrere. Un esquema tan lineal pot reflectir poques coses més, encara que la interrelació de dues lluites solapades dona lloc a un procés de processos sumament complex. En qualsevol cas, l'explotació de les dones per part dels homes no solament és la primera de les explotacions i l'origen de totes les altres, com va assenyalar Engels a *L'origen de la família, la propietat privada i l'Estat*, sinó que és el fonament de la nostra cultura (i de gairebé totes les cultures

que hi ha hagut al llarg de la història). El concepte de lluita de classes s'ha de complementar amb el de lluita de gèneres.

Una civilització de la competició

Alguns sociòlegs neoliberals, com Steven Goldberg, parlen de la "inevitabilitat del patriarcat": atès que els homes són més forts i més agressius que les dones i, per tant, més competitius (en el mal sentit de la paraula), sempre han ocupat i sempre ocuparan els llocs socials de més prestigi i poder. En el marc d'una societat basada en l'explotació i la competència, segurament no pot ser d'altra manera; de fet, fins ara, mai (o gairebé mai) no ha estat d'una altra manera. El que Goldberg i els seus seguidors no tenen en compte és que, com a éssers racionals que som, podem i hem d'aspirar a un món basat en la col·laboració. En una societat col·laborativa, la força bruta i les hormones ja no seran determinants. Que els homes tendixin a l'agressivitat i a la competència no vol dir que sempre hagin de comportar-se d'una forma brutalment agressiva i competitiva, ni que la força hagi de prevaler sobre la raó. El patriarcat no és més inevitable que l'estupidesa. I l'especisme, tampoc.

La nostra conducta, com la de tots els animals, obeeix a tres pulsions bàsiques: la fam, la libido i la por. Com tots els animals gregaris, els humans ens vam agrupar per augmentar les nostres probabilitats d'aconseguir menjar, sexe i protecció. Per això ens debatем entre dues tendències antagòniques: la col·laboració i la competència. Com que vivim en el regne de la necessitat i alguns béns són escassos, sovint, col·laborem per obtenir-los i competim a l'hora de repartir-los. El binomi de col·

/ ZULEMA
GALEANO

laboració i competència es manifesta a tots els nivells, des del nucli familiar més restringit fins a les organitzacions socials més àmplies. En general, fins ara, ha prevalgut la competència, però sempre hi ha hagut un corrent de pensament i d'acció que tendeix a donar prioritat a la col·laboració. L'edat contemporània es va inaugurar, precisament, amb una fita fonamental d'aquest corrent: una revolució que tenia la consigna irrenunciable de *llibertat, igualtat, fraternitat*.

Els orígens del carnivorisme

Igual que els seus parents més propers, els grans simis, l'home és un animal bàsicament frugívor, però amb l'avantatjosa opció del carnivorisme. Aquesta opció, probablement, ens va salvar d'extingir-nos: quan escassegen els aliments vegetals (per exemple, a causa d'una glaciació o de la desertització dels boscos), pot ser fatal dependre exclusivament d'ells. La necessitat d'aconseguir carn en èpoques de carestia severa va portar els nostres remots avantpassats a formar grups de caçadors armats de pals i pedres, preparats per treballar en equip, a fi d'augmentar les seves possibilitats d'èxit enfront de les grans preses.

Aquesta encertada estratègia de supervivència va tenir diversos efectes col·laterals. Un d'ells va ser la domesticació d'alguns llops, que van començar a participar espontàniament en les caceres per aprofitar els ossos i altres parts que els homes no solien menjar. Els avantpassats dels gossos ajudaven els nostres a localitzar i assetjar les preses; a canvi, s'enduien una part del botí. Una altra conseqüència de la caça en equip va ser, segurament, l'exaltació de la violència i l'augment del prestigi

social de la força bruta. Això va comportar una relegació de les dones (menys corpulentes i sovint limitades en la seva activitat física pels llargs períodes de gestació) i una consolidació de la camaraderia masculina. Per recol·lectar fruits, no cal ser molt fort: les dones i fins i tot els nens poden fer-ho tan bé o millor que els homes; per enfrontar-se a un búfal o un mamut, però, convé estar ben proveït de músculs i de testosterona.

Finalment, el carnivorisme, que va començar sent una opció d'emergència, es va convertir en un hàbit. El consum de carn produeix una lleu intoxicació que es tradueix, com altres intoxicacions moderades (café, alcohol, tabac, etcètera), en una forma d'excitació o embriaguesa que pot crear addicció. D'altra banda, la carn (igual que el peix, els ous i els productes lactis) conté tots els aminoàcids necessaris per al nostre organisme, mentre que cap aliment vegetal els aporta tots en la proporció adequada (cal combinar un cereal amb un llegum per ingerir adequadament els nou aminoàcids essencials). A més, és un aliment molt versàtil i fàcil de conservar: es pot cuinar de moltes maneres, fumar, dessecar, embotir... Tot això ha fet que molts creguin que la carn és indispensable, el *plat fort* de la nostra gastronomia. Res més fals.

Un error sanitari, ètic i econòmic

Menjar carn no solament és innecessari, sinó que també és insà. La mateixa Organització Mundial de la Salut ho va advertir fa més de trenta anys, tot i que les pressions comercials i polítiques li van impedir insistir-hi. El seu consum sobrecarrega el nostre aparell digestiu de primats i afavoreix l'aparició de

El carnivorisme, que va començar sent una opció d'emergència, es va convertir en un hàbit, malgrat que és insà i té repercussions econòmiques, ecològiques i ètiques

Les espècies oprimides estan indefenses davant de l'opressora. Per aquest motiu, les persones que lluitem per eradicar l'explotació del món hem de defensar els seus drets

tumors. A més, a causa de la contaminació ambiental, quan mengem carn, no solament ingerim les seves pròpies toxines (com la cancerígena prolactina), sinó també les que els animals que mengem acumulen al llarg de la seva vida (com el mercuri i altres metalls pesats que l'organisme és incapaç d'eliminar). Per no parlar del colesterol, perquè fins i tot les carns magres contenen un alt percentatge de greixos saturats.

Però no només hi ha raons dietètiques i sanitàries molt poderoses per evitar el carnivorisme, sinó també ètiques, econòmiques i ecològiques, és a dir, polítiques. Maltractar i devorar parents tan propers com els grans mamífers és una aberració moral que molt pocs denuncien i que requeriria una anàlisi en profunditat. Amb tot, no cal reconèixer els drets dels animals per estar d'acord amb els altres arguments en contra del consum de carn, entre els quals destaquen els econòmics. La producció de carn és un negoci ruïnós (per a la societat, és clar, no per als fabricants d'hamburgueses) i una de les principals causes de la fam al món. La producció d'un quilo de proteïna càrnia requereix uns deu quilos de proteïna vegetal. Això significa que, amb la soja i el gra que consumeix el bestiar dels Estats Units, es podria alimentar tota la humanitat. El carnivorisme, a més de violar els drets dels altres animals, constitueix un brutal atemptat contra els drets humans.

Per què, aleshores, només una petita part de l'esquerra s'oposa a l'especisme i propugna el vegetarianisme? Perquè els hàbits lligats a les nostres pulsions més bàsiques (i la fam és la primera) es consideren *naturals* i, per tant, són difícilment assequibles a la reflexió, a l'assalt dialèctic de la raó. I així, l'arquetip del mascle armat, caçador o guerrer, continua presidint la nostra salvatge cultura patriarcal, la nostra despietada societat competitiva, masclista, depredadora, carnívora.

La singularitat de la lluita d'espècies és que les espècies oprimides estan indefenses davant de l'opressora. Per aquest motiu, ens correspon a nosaltres, les persones que lluitem per eradicar l'explotació i el sofriment del món, defensar els seus drets. En última instància, això suposa defensar els nostres, de la mateixa manera que quan un home lluita per l'alliberament de les dones està lluitant per la seva llibertat. ◀

22-23

Diverses cooperatives de pageses han impulsat la petita economia del Camerun comerciant amb mandioca

24

Habitants de diferents regions de Síria expliquen la seva realitat diària enmig del conflicte bèl·lic

Els desnonaments exprés preocupen els observadors internacionals / JUAN ZARZA (DISO PRESS)

Els drets humans a l'Estat espanyol, en suspensió 'sine die'

L'examen periòdic universal de les Nacions Unides va palesar la negativa del govern de Rajoy a corregir mesures que no respecten el dret internacional

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera
Barcelona (Estat espanyol)

Les 189 recomanacions rebudes per la delegació espanyola palesen uns problemes de qualitat democràtica que no sols tenen a veure amb els crims del franquisme

Tortures, detencions incommunicades, crims impunes, malnutrició infantil, desnonaments exprés... Són les dues de la tarda del 25 de juny i el Consell de Drets Humans de les Nacions Unides dona per acabat el seu darrer examen periòdic universal (EPU) amb un balanç demolidor: l'Estat espanyol no ha fet els deures en matèria de

drets humans i, per segon cop aquest 2015, suspèn en el seu compromís de respectar els principis rectorals del dret internacional. La primera convocatòria, celebrada el gener passat, ja va certificar el pessimisme tracte que el govern del PP dispensa als drets humans, en particular els que afecten els col·lectius més vulnerables o els que exerceixen la protesta com a mitjà de denúncia. En l'últim examen, l'Estat espanyol se situa una vegada més entre els països amb menys qualitat democràtica de la Unió Europea.

Justament, minuts abans que es tanqués la reunió de l'ONU, a Madrid, diverses formacions van signar una proposició no de llei (PNL) per instar el govern de Rajoy a jutjar -o extraditar, per defecte- els disset polítics i militars que la magistrada argentina María Servini manté imputats pels crims comesos durant el franquisme. Tot i la insistència perquè l'Estat col·labori en aquesta causa en virtut del principi de justícia universal, les autoritats espanyoles s'han negat en rodó a cursar aquesta demanda. La desídia governamental es va corroborar quan diversos ponents van recordar el comunicat de quatre organismes de l'ONU que insta el PP a modificar les reformes legislatives de 2009 i 2014 que van abolir la justícia universal i a possibilitar, d'aquesta manera, que les víctimes de la dictadura siguin reparades degudament.

La democràcia, a examen

La posició de l'Estat espanyol se situa lluny dels nivells de democràcia exigibles, cosa que explica les 189 recomanacions que la seva delegació va rebre dels 47 estats membres del Consell el gener passat. Aquestes recomanacions no tan sols tenien a veure amb els crims del franquisme. Des de l'arribada dels populars a la Moncloa, el desembre de 2011,

Els detinguts acusats de terrorisme solen ser incomunicats / J. Z. (D. P.)

els drets socials han experimentat un retrocés molt greu a l'Estat espanyol, fins al punt que l'accés a la salut, l'alimentació o l'habitatge s'han deteriorat a causa de l'onada privatitzadora i les retallades aplicades en compliment del mandat de la troica. Actualment, els índexs d'atur no baixen d'un 20% (gairebé un 50% entre la gent jove), la malnutrició assetja un de quatre infants i el nombre de famílies que són desnonades s'ha situat en les 140 de mitjana diària.

Respecte a l'habitatge, l'EPU va evidenciar la continuïtat de polítiques que limiten aquest dret recollit a l'article 47 de la Constitució. Així ho van advertir les ONG, que denuncien la rebaixa de la despesa pública en habitatge (un 26% menys que el 2014), malgrat l'existència de 3,44 milions de cases buides a les quals es podria recórrer. Sense oblidar la disminució de les prestacions socials (la mitjana de la Renda Mínima d'Inserció (RMI) s'ha situat als 330 euros mensuals), que ha provocat un increment de la precarietat entre les classes populars del país.

Assignatures pendents

En lloc d'assumir les recomanacions, la delegació espanyola va sortir de Ginebra sense comprometre's a implementar vint de les 189 mesures fixades a l'anterior consell de l'ONU, entre les quals hi havia l'elaboració d'un estudi sobre l'impacte de l'austeritat en la qualitat de vida de la població o els perjudicis que pateixen les persones migrants confinades al centres d'internament per a estrangers (CIE) o que intenten creuar les zones fronteres. Ben al contrari: el secretari d'Estat d'Afers Exteriors, Ignacio Ybáñez, va defensar les anomenades *devolucions en calent*, que diversos països han qüestionat perquè vulneren el dret d'asil. D'altra banda, l'Estat espanyol també ha desatès el compro-

mís d'abolir el règim de detenció incomunicada, que permet tenir una persona sospitosa de terrorisme o de crim organitzat fins a tretze dies reclusa, així com altres peticions formulades per alguns països de l'ONU. Entre elles, la creació d'un instrument que impedeixi que les empreses transnacionals vulnerin els drets durant l'exercici de les seves pràctiques en territori espanyol. "Han considerat que no és prioritari ni cal esmerçar-hi gaires esforços", explica Aida Guillén, representant de l'Institut de Drets Humans de Catalunya (IDHC) a la reunió de Ginebra.

La delegació espanyola tan sols ha acceptat analitzar la llei de seguretat ciutadana -també coneguda com a llei mordassa- i la darrera reforma del Codi Penal, ateses les enormes llacunes que contenen quant al respecte als drets d'expressió, reunió i manifestació. "De totes maneres, és molt probable que la llei mordassa no s'acabi aplicant perquè, al PP, no li interessa electoralment", indica Guillén. Amb tot i això, la representant de l'IDHC considera que "caldrà ser vigilants perquè processos com l'EPU no esdevinguin un simple exercici de cinisme", ja que, a causa de la seva escassa capacitat coercitiva, "tenen poc recorregut si no hi ha una pressió social que obligui els estats a canviar les polítiques".

De totes maneres, la trobada de Ginebra ha permès obrir un cicle de cinc anys -fins el proper Examen Periòdic Universal (EPU)- que deixa la porta oberta perquè, abans no acabi el 2017, l'Estat espanyol rendeixi comptes de manera voluntària. Aquest examen voluntari pot confirmar si -amb el PP al poder o no- l'Estat ha escoltat les recomanacions o, contràriament, continua la seva involució pel que fa als drets humans, incompatible amb una democràcia avançada del segle XXI. ◀

El català, en quarantena

La vulneració de drets humans a l'Estat espanyol també abraça l'àmbit de les llengües minoritzades. Així ho va advertir, a Ginebra, l'European Language Equality Network (ELEN), coordinadora d'entitats que agrupa la Plataforma per la Llengua, Acció Cultural del País Valencià i les associacions gallega i asturiana, respectivament, Mesa pola Normalización Lingüística i Iniciativa pol Asturiana.

Només durant el període 2007-2013, la Plataforma per la Llengua ha computat fins a 40 episodis greus de discriminació lingüística per part de l'administració de l'Estat. La majoria han ocorregut a l'illa de Mallorca, on els casos s'han disparat durant el mandat del conservador José Ramón Bauzá, però també a l'Alt Empordà, la Plana Alta i el Baix Llobregat, comarques on les forces policials han protagonitzat mitja dotzena d'actes repressius sobre persones que parlaven en català. En aquest darrer capítol, l'informe presentat en el marc de l'examen periòdic universal (EPU) inclou les incidències registrades als aeroports de Barcelona, Girona i Palma, on algunes passatgeres han estat objecte de vexacions per part de la Policia Nacional, la Guàrdia Civil i altres membres del funcionari públic els darrers mesos.

Durant la sessió, l'ELEN també va retreure a l'executiu del PP la seva negativa a promoure la normalització del català i la resta d'idiomes minoritzats en l'àmbit de l'etiquetatge, la justícia, la cultura o els mitjans de comunicació públics, tal com estableix la Carta Magna. Un menyspreu que, sumat al tancament dels repetidors de TV3 al País Valencià, els atacs contra el model d'immersió lingüística i la nul·la presència d'aquests idiomes al Senat i el Congrés de Diputats, transgredeix la Carta europea de les llengües regionals i altres tractats als quals l'Estat espanyol s'ha adherit.

Segons l'ELEN, el fet que 40 anys després de la mort de Franco es continuïn produint aquests casos de discriminació "demostra el caràcter antidemocràtic i il·legal que exhibeix l'Estat espanyol en aquest àmbit", raó per la qual li exigeix que reconegui la diversitat lingüística i en fomenti la normalització.

Un petit regal: la mandioca

La creació de cooperatives de pageses per produir el tubercle ha impulsat la petita economia a les zones rurals del Camerun

Desbrossament d'un camp a la regió de Sepp / ARANTXA FERNÁNDEZ

Arantxa Fernández Pajuelo
@arantxa_fp
Sepp (Camerun)

L'aposta per aquest cultiu, que s'adapta als diferents tipus de sòl, ha permès un salt qualitatiu en les condicions de vida de les habitants de la regió de Sepp

Una entitat local i una ONG catalana donen suport a 45 cooperatives de Mandioca d'aquell territori. Agrupen entre 300 i 450 persones, però les xifres continuen creixent

"Avec manioc, on peut construire notre maison..." (amb mandioca, es pot construir la nostra casa). Madeleine Ningo Minyem, 21 anys, encapçala un grup de dones que canten i marxen en fila per un corriol que es desdibuixa per la selva camerunesa. Amb pas tranquil però decidit, enfilen camí per arribar al petit camp de mandioca que cultiven als afores de Sepp. Cada dia, les pageses caminen una hora per arribar-hi. L'època seca acaba de començar i queda poc per recollir els fruits.

La mandioca ha esdevingut una revolució al Camerun. Aliment bàsic a molts països tropicals, es tracta d'un tubercle ric en hidrats de carboni i midó, que s'ha beneficiat d'una intensa investigació i creix molt bé arreu del país, ja que n'hi ha moltes varietats millorades i ben adaptades als diferents tipus de sòl. El seu cultiu ha permès desenvolupar una economia a petita escala a les zones rurals del Camerun, on -segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO)- el 80% de la població depèn de l'agricultura de subsistència.

La revolució ha arribat a través de la creació de cooperatives formades exclusivament per dones, gràcies a l'impuls del govern -que ha descentralitzat les polítiques de desenvolupament- i al suport d'organitzacions locals i internacional. Des que, fa dos anys, es va iniciar el projecte a la regió de Sepp, les comunitats locals han experimentat un salt qualitatiu. Tot i així, el sistema encara s'ha de consolidar.

Un model cooperatiu

A 40 quilòmetres de la capital del país, Yaoundé, la verda regió de Sepp acull petits nuclis de població. Cases de fusta,

fang i fulles de palmera. Madeleine n'habita una. A la llar, hi conviuen membres de diverses generacions de la família. La situació del passat contrasta amb l'actual. Per la gent més vella, l'estabilitat alimentària que ha aconseguit ella era impossible. Tot i no gaudir d'una dieta equilibrada, ara mengen cada dia. A més, venen els excedents de cultiu als mercats propers: amb ells, aconsegueixen diners que permeten, per exemple, escolaritzar la mainada.

La cooperativa de Madeleine ha pogut tirar endavant gràcies al suport de l'organització camerunesa ASAFRO, juntament amb l'ONG catalana Agermanament sense Fronteres. En total, ambdues organitzacions donen suport a 45 cooperatives de mandioca a la regió, que agrupen entre 300 i 450 persones. En un futur pròxim, seran més. El suport que se'ls dona consisteix en una ajuda econòmica en forma de microcrèdit i llavors per plantar un camp. Normalment, el terreny és d'una hectàrea i pertany a la família d'una membre de la cooperativa. En cas de pagar lloguer, el preu màxim oscil·la entre els 25.000-30.000 francs CFA (40 euros) anuals. Com destaca el director de l'organització catalana, Antoni Cabré: "El que manca són els mitjans. La resta, la fan ells igual o millor que nosaltres".

Gran part de la producció es destina a elaborar l'anomenat *bâton de manioc*. Trinxen el tubercle i en fan uns tubs llargs i prims que cobreixen amb fulla de bananer. Es cuina al vapor i es menja sol o com a acompanyament. Molts grups d'iniciativa comuna (GIC) -nom que reben les cooperatives- venen el producte transformat per facilitar-ne el transport i la comercialització. Normalment, han de trinxar el tubercle a mà, cosa que

Tout Court Bayiha. “Elles destinen la totalitat dels diners prestats al camp i reinverteixen els beneficis a millorar les condicions de vida de la família”. El rol actiu dins l'economia familiar ha contribuït a debilitar la dependència de les dones cameruneses envers els homes i a dotar-les d'un rol més actiu en l'esfera pública. Un dels puntals d'aquest procés d'apoderament a la regió és Juliette Ngo Mbog, responsable dels programes de dones d'ASAFRO. Camerunesa natural de la regió rural d'Eseka, defensa que les persones del seu sexe participin en la vida pública, un discurs trencador en una societat amb un model familiar tradicional. Ngo visita les GIC amb regularitat: “Amb el creixement de les cooperatives femenines, la dona aporta aliments i diners -en cas de vendre l'excedent- i això afavoreix el trencament de les cadenes d'opressió o submissió”, explica.

Un signe identitari

Regularment, les representants de les GIC de cada zona troben per intercanviar coneixements i compartir i buscar solucions a les problemàtiques. El punt festiu també hi és present. Ngo exerceix d'animadora. Després de la intervenció de cadascuna de les presidentes de cada cooperativa, inicia una tonada tot picant de mans. Les pageses segueixen el ritme, que acaba amb una palmellada final quan la Juliette clama: “*Un petit cadeau*”. La mandioca és el petit regal a què es refereix. L'esperança d'anar cap endavant.

El cooperativisme, el feminisme i l'agricultura també es reflecteixen en la música, sempre molt present a la vida de la regió. Les membres de la GIC Fali, del municipi de Limoug Lihog, canten el seu himne, orgulloses. La lletra, escrita en l'idioma bassà, parla de lluita, superació i arrels: “No és per riquesa o per orgull que fem això, ho fem pel desenvolupament del poble”. Una altra cançó popular entre les cooperativistes és “La cançó de la mandioca”. La lletra parla del que els ha donat el tubercle: “Podem viatjar, podem vestir-nos, podem comprar... mai no serem pobres”. Segons dades de la FAO, la mandioca va ser el producte agrícola més rendible el 2013. Tot i així, l'alcalde de la comuna de Ngog Mapubi, Amos Oum, alerta de les mancances que pateix la regió: “Tenim problemes de falta d'aigua, aliments, comunicacions i gestió de residus. Només millorarem la situació treballant plegats amb les GIC i amb l'ajuda exterior”. ◀

alenteix i dificulta el procediment. Poques cooperatives disposen d'un molí elèctric. “L'objectiu és crear, a cada regió, una plantació de deu hectàrees que agrupi les més petites ja existents. Així serà rendible crear una indústria de transformació”, comenta el president d'ASAFRO, Charles Kooh.

Gran part de les cooperatives han aconseguit augmentar les hectàrees cultivades en poc temps. La millora de la qualitat de vida anima les implicades a veure el futur de manera positiva, però encara manquen mitjans. Destaca la dificultat a l'hora de transportar la producció als punts de venda: “Les comunicacions són molt dolentes. És difícil aconseguir un vehicle per transportar la mandioca fins als mercats”, explica la presidenta de la GIC Femmes Solidaires de Boumnyebel, Pauline Nyameck. Moltes de les cooperatives venen la producció a grans ciutats com Douala i Yaoundé o a mercats a l'aire lliure de la regió. Això suposa caminar fins a quinze o vint quilòmetres amb un pes proper als deu quilos al cap sota temperatures tropicals.

Emancipació de la dona

El sistema patriarcal impera en la societat camerunesa. Segons el Ministeri d'Agricultura i Desenvolupament del país, el 80% dels aliments del Camerun són produïts per agricultores dones, una tendència que és comuna a l'Àfrica negra. Aquesta preeminència, però, no es reflecteix en l'accés de les dones a la formació, la tecnologia o la propietat. Les dades recollides per la Xarxa Camerunesa per la Igualtat de Gènere indiquen que les dones només tenen el 2% de les terres, ja que estan privades del dret d'herència per llei. Tot i així, les campanyes de microcrèdits que es concedeixen a cooperatives femenines fan que les seves integrants tinguin més pes econòmic i de gestió dins de la comunitat.

“Els resultats són més positius quan financem dones emprenedores”, destaca el director d'operacions d'ASAFRO,

La demanda xinesa de matèries primeres dona aire a l'Àfrica

La realitat de les comunitats rurals del Camerun contrasta amb les dades macroeconòmiques d'un continent que podria estar a punt d'iniciar un enlairament similar al de la Xina durant els anys 80, segons assegura el Fons Monetari Internacional (FMI). La gran demanda de matèries primeres del gegant asiàtic pot fer créixer l'Àfrica.

Al Camerun, els dos principals productes per a l'exportació són els plàtans i el cacau, però la mandioca és la base de la petita economia, segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura. El 2012, va assolir la primera posició dels productes més cultivats al Camerun. Les dades apunten que la petita agricultura continuarà essent la base de l'alimentació de la població i el mitjà a partir del qual el 90% de les habitants podrà crear riquesa. El paper de la dona en aquest camp és i serà vital. Treballar per trencar les barreres legals i comercials que dificulten el seu accés als mercats significarà guanyar la partida i fer un pas important cap a la paritat.

Un dels mercats a l'aire lliure on les pageses venen el tubercle / ARAN-TXA FERNÁNDEZ

Instants de vida a la Síria en guerra

Habitants de diferents regions del país expliquen la seva realitat diària enmig del cruent conflicte que pateix el país des de fa quatre anys i mig

Nicolas Lupo
Beirut (Líban)

Edward Dark -pseudònim que utilitza un comerciant per protegir la seva identitat- era un venedor de tèxtil pròsper a la ciutat d'Alep abans que esclatés la guerra a Síria ara fa quatre anys i mig. Solia passar bona part del seu temps a l'antic soc, al centre de la ciutat. El trajecte des de casa seva, situada al nord-est d'Alep, fins al soc durava amb prou feines un quart d'hora en cotxe quan no hi havia trànsit.

Des de l'estiu de 2012, el soc és la línia del front que divideix la ciutat en dos. El barri on viu Dark està sota control governamental mentre que, a l'altra zona, hi ha una amalgama de grups opositors. La seva única opció per acostar-se al soc, ara desert, seria fer un perillós gir de 700 quilòmetres per les zones rurals que envolten la ciutat.

Però ni tan sols li passa pel cap, ja no comercia amb productes tèxtils, sinó amb generadors elèctrics, bateries de camions o torxes. "La situació econòmica de la ciutat ha canviat completament, la guerra ha eliminat les comoditats", explica el botiguer. La majoria de les seves amistats han marxat de la ciutat o del país, però ell ha preferit quedar-se.

Latakia sobrepoblada

Més de 220.000 persones han mort en el transcurs de la guerra a Síria, segons dades de l'Observatori Sirià pels Drets Humans. A més, el 80% de la població viu sota el llindar de la pobresa i l'esperança de vida s'ha reduït vint anys, d'acord amb un estudi recent del Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament. El país ha perdut nombroses infraestructures, el 15% de la població i 200.000 milions de dòlars en PIB.

En aquest context, la població que s'ha quedat al país viu el conflicte de manera diversa depenent de la localització. La regió costanera mediterrània és un bastió del règim, on centenars de milers de desplaçades han trobat refugi. No hi ha combats, però "la ciutat pateix superpoblació i hi ha molta gent sense feina", explica Ahmad, un enginyer de 40 anys que viu a Latakia. És empleat d'una companyia estatal, però amb prou feines treballa. Vol marxar del país.

A aquesta localitat, el funcionariat públic continua rebent el salari. Reem, de 35 anys, és professora en una escola i cobra prop de 30.000 lliures sirianes mensuals. Abans de la guerra, aquesta suma equivalia a uns 475 euros; actualment, a prop de 140. "Els preus, a més, són de bogeria! La gent veu Latakia com una ciutat en pau, per això vénen. A les habitacions, no ens queda altra opció que aguantar aquesta situació insostenible", explica.

El règim de Baixar Al-Assad intenta mantenir els edificis governamentals i les institucions en funcionament. Compra el petroli per fer funcionar els generadors, que asseguruen l'electricitat per a les telecomunicacions, els hospitals o les universitats. "Intenten transmetre la imatge que tots els departaments treballen amb una certa normalitat, però no és real", assegura Ahmad.

La vida amb l'Estat Islàmic

Malgrat les dificultats, Latakia roman relativament estable. En canvi, Abdulkader Hariri ha vist passar gairebé tots els agents del conflicte per Raqqa. A l'inici, el règim va reprimir les manifestacions en què Hariri va participar activament. El 2013, diversos grups

El soc d'Alep és ara el front que delimita la divisió de la ciutat entre forces progovernamentals i grups opositors / NICOLAS LUPO

armats opositors van entrar a la ciutat, fins que Estat Islàmic (EI) en va prendre el control i va convertir Raqqa en un laboratori d'allò que avui anomenen el califat.

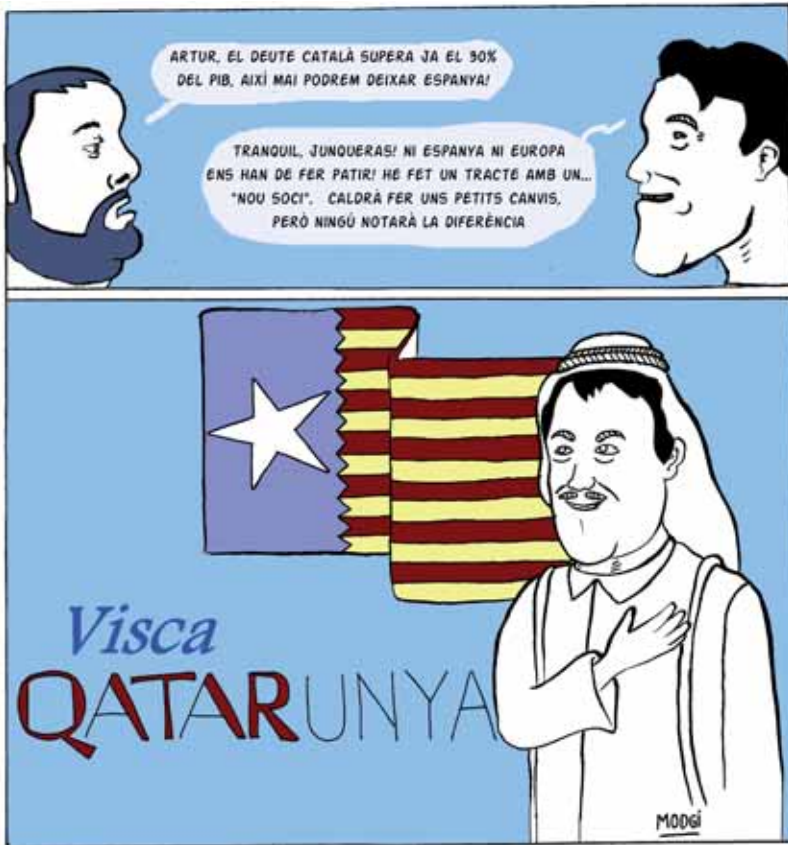
Aquest professor d'Anglès, graduat en Literatura Anglesa, va estar a punt de marxar de país, però va decidir quedar-se per testimoniar i donar a conèixer la situació. La presència d'EI no ha impedit que continuï escrivint a les xarxes socials i els mitjans: "Publico regularment i fa més d'un any que ells controlen Raqqa; així doncs, segons sembla, no són molt bons a l'hora d'atrapar gent com jo", assegura burleta.

Els serveis que abans facilitava l'Estat pràcticament no existeixen: "Les condicions dels hospitals són miserables, els casos més greus es traslladen a Turquia, les escoles estan tancades i el transport depèn de la gent", explica. Estat Islàmic recapta impostos entre els comerciants, uns nou dòlars mensuals per botiga. És la principal font d'ingressos amb què financen l'escassa electricitat, la neteja dels carrers i la paga dels militants que asseguren l'ordre imposat.

Totes les persones entrevistades, però, comparteixen el desig que la guerra acabi. A qualsevol preu? "Ja no es tracta d'allò que és acceptable, sinó d'allò que és possible", assenyala Dark. Després de quatre anys de promeses incomplertes i negociacions que no porten enlloc, est mostren escèptiques. "Síria viu en una lògica militar -assegura l'analista Michael Young- en què qualsevol proposta de diàleg és avortada". Ahmad, de Latakia, conclou: "Cal un canvi, però el país que coneixiem ja no existeix". ◀

El 80% de la població viu sota el llindar de la pobresa i l'esperança de vida s'ha reduït vint anys arran de la guerra

Localitats com Latakia romanen relativament estables, mentre Raqqa s'ha convertit en un laboratori del califat d'EI

30

Un assaig explica de manera entenedora l'ideari de Malcolm X i la seva evolució al llarg dels anys

31

Crítiques del film 'Viaje a Sils Maria', d'Olivier Assayas, i del llibre de Lluç Salellas 'El franquisme que no marxa'

"Si fas una peça militant i la projectes al públic previst, al final es torna innòcua"

En breu, es publica el DVD de 'Murieron por encima de sus posibilidades', comèdia esperpèntica amb què Lacuesta metralla una societat a la deriva. Cinc ciutadans destrossats per la crisi econòmica es troben en un manicomi i elaboren un pla per salvar l'economia mundial segrestant el president d'un banc. Tot i comptar amb grans noms del mainstream actoral i amb música d'avantguarda, el projecte exemplifica les dificultats per produir, distribuir i exhibir projectes lliures, crítics i arriscats

Xavier Esteban / Èrika Sánchez
@thexavies / @erikadestrella

El cineasta reflexiona sobre l'èpica revolucionària i moviments com el 15-M als seus darrers projectes, tant en forma de curtmétratges com de llargmetratges

"Crec que les revolucions sempre acaben malament, que les coses funcionen quan la societat està preparada per assumir-les, però no ho tinc gens clar", explica

La violència és un dels temes principals de *Murieron por encima de sus posibilidades*. En aquest sentit, ens ha semblat interessant establir un pont amb *Los condenados*. Sembla que els temes que tracta aquesta última, la crítica als falsos mites de l'esquerra, a l'èpica revolucionària o a la lluita armada, s'aborden de nou a través d'un llenguatge molt diferent.

Los condenados, *Herència*, *La matança del porc* i *Murieron por encima de sus posibilidades* són pel·lícules que debaten sobre la lluita armada. Hi ha una part d'escissió meua, ja que, per temperament i caràcter, davant de la injustícia, tendiria a *liar-me a hòsties* mentre que, racionalment, estic en contra de la lluita armada i confio més en les reformes que en la revolució. A més, coincideixo amb els plantejaments morals de Camus. Crec que els moviments revolucionaris sempre acaben malament o aigualits, que les coses funcionen només quan la societat està preparada per assumir-les. Però, com que no ho tinc gens clar, continuo rodant films sobre els mateixos temes per debatre amb mi mateix i dur-me la contrària. Seria interessant fer muntatges, de pla i contraplà, alternant els diàlegs del Daniel Fanego i l'Arturo Goetz de *Los condenados* amb els de l'Albert Pla i el Raúl Arévalo de *Murieron...* Podrien quasi contestar-se. Per exemple, a una seqüència de *Los condenados*, l'Arturo, que interpreta el personatge que continua creient en la revolució, argumenta que aquesta no va poder triomfar a l'Argentina quan hi havia lluita armada perquè les classes mitjanes estaven molt acomodades i, en canvi, als anys 2000 i pico estaven patint molt més. I això faria possible la revolució a finals de la dècada passada. Aquest argument de Goetz (que, a més d'actor, va ser un economista prou important) no es

desenvolupa més a *Los condenados*, però el podríem seguir amb alguns personatges de *Murieron...*

El moviment del 15-M és el context en què es desenvolupa el curtmétratge *La matança del porc* i apareix de manera explícita al teu darrer llarg. Quin vincle hi hauria entre aquests films i aquelles mobilitzacions ciutadanes?

Tot va començar a l'Ars Santa Mònica. Estàvem fent un taller quan va esclatar el 15-M. Vam decidir fer una sèrie de peces militants i vam estar filmant per les places. Em va semblar un moment fascinant, més enllà dels resultats immediats, que previsiblement serien escassos perquè aquestes coses mai no funcionen immediatament. Ens semblava que l'interessant era dir: "Parem i asseguem-nos a pensar". Hi havia un conveni amb el departament de Nous Formats de Televisió de Catalunya (TVC) per emetre les peces a la televisió pública. Quan les van veure, van decidir que no les podien emetre. Un dels meus objectius, compartit amb els alumnes, era que es veiessin més enllà del sector previsible. Crec que *Murieron...* també té aquesta vocació d'intentar sortir del gueto. Si fas una peça militant i la projectes al públic previst, al final es torna innòcua. Has d'intentar fer peces imprevisibles per a públics imprevisibles. I que es generin xocs, sorpreses... Per això em semblava important que hi hagués aquest conveni amb TVC. Un company, el Javier Rada, va fer una peça que em va encantar, com de política-ficció, amb imatges molt documentals sobreposant una veu en off que simulava la narració autobiogràfica d'un policia sadomasoquista. Aquesta peça es va fer justament el dia abans que la policia desallotgés la plaça Catalunya i Felip Puig fes aquelles declaracions lamentables. Era com si la peça s'hagués avançat als esdeveniments. Quan les van

El director reivindica que "cal començar per l'autocrítica i, a banda de crítica, estar a la fila de les aportacions"

veure a TVC, la conclusió va ser que eren obres massa subjectives i avantguardistes... per a Nous Formats... (rialles).

I, finalment, quina difusió van tenir les obres?

El projecte va acabar en forma d'autoconsum, amb un petit acte de presentació de les peces a l'Ars Santa Mònica. Al cap d'un temps, un altre dels participants al taller, el Pep Armengol, em va enviar un correu electrònic explicant-me la seva situació personal. Em deia que pensava trotejar banquers. Vaig pensar en recuperar un curtmetratge que volíem fer i així vam acabar produint *La matança del porc*.

Tant aquest curt com *Murieron...* projecten una postura de crítica, fins i tot de certa burla, al 15-M...

És que també es tracta de fer oposició interna, per continuar discutint una mica i plantejar si el 15-M ha estat útil o no, si ha estat insuficient... Hi ha la vocació d'afegir un matís diferent. Sabia que *La matança del porc* es veuria en contextos determinats, més de celebració del 15-M. Per això em semblava interessant buscar un punt de vista una mica diferent al de *Libre te quiero* de Basilio Martín Patino, *Vers Madrid* de Sylvain George o *La apoteosis de Isabel la Católica* de Los Hijos. Són films que estan fets al moment, com a celebració. Quan presentava *Los condenados*, explicava que era una pel·lícula que es podia fer perquè feia 30 anys que s'explicava el que havien fet els militars a l'Argentina. Si no hagués existit aquella explicació prèvia, la prioritat hauria estat fer una denúncia. Quan hi ha tota una cinematografia prèvia, pots ensenyar el contraplà.

Has tingut por d'una possible instrumentalització per part de qui vol donar un missatge contrari a la transformació social?

No, al contrari. M'agradaria molt que algú ho hagués intentat:

l'obra estava concebuda per veure si algú, del bàndol que fos, intentava instrumentalitzar-la i acabava arrossegant idees contràries a les seves, com si fossin bacteris. A més, si no diem res per por de ser instrumentalitzats, caiem en la teoria dels dos dimonis de l'Argentina: no parlem del que s'ha fet malament des de la guerrilla per no donar arguments al militar. Em sembla un error greu. Jo crec que, justament, cal començar per l'autocrítica i, a banda de criticar, estar a la fila de les aportacions. Possiblement, *Murieron...* i *La matança del porc* no siguin el millor exemple: són pel·lícules més cabrejades que aportadores d'un discurs. Doncs, mira, veus? Estic en contra d'aquestes pel·lícules meves, haurien de ser més a favor d'alguna cosa.

Ho diem perquè potser nosaltres hauríem tingut molts dilemes en aquest aspecte, a l'hora de treballar l'equilibri entre la crítica saludable i el missatge derrotista.

Per a mi, a *Murieron...*, l'equilibri es troba en el fet que, de sobte, un espectador de *Cuéntame como pasó* es pugui trobar l'Albert Pla dient una sèrie de coses que li puguin fer pensar: "Hòstia, hi ha gent que raona d'una manera diferent a la meua, hi ha punts de vista que no són els meus". O gent que vagi a veure la pel·lícula perquè li han explicat que va d'assassinar banquers i, de cop, es trobi amb un personatge dient que el 15-M, al capdavall, era gent que estava a la plaça tocant-se els ous i no volia fer exàmens. A mi, el que m'agradaria és donar sempre un contraargument per intentar pensar una mica més. Això és el que m'agradaria. Després, el que passa de veritat segurament és molt més *cutre*. L'experiència més important

Continua a la pàgina següent >>>

Un heterodox a la recerca de camins

En el context actual, trobar mètodes per fer cinema d'una manera sostenible professionalment resulta un desafiament afegit

El novembre de 2009, l'edició espanyola de la revista *Cahiers du Cinema* va publicar un especial sobre el cineasta Isaki Lacuesta (Girona, 1975). En un article, el crític Àngel Quintana el situava com a paradigma de l'actualitat de l'ofici del cinema: "El cineasta del segle XXI és algú que treballa en múltiples formats i registres, que assaja noves formes d'escriptura i que expressa el seu punt de vista sobre el món contemporani i sobre la imatge en un ampli territori que va fins als confins de l'art contemporani. El cineasta ja no és algú que viu només del cinema i que cotitza al mercat de subvencions a partir del que val la seva darrera pel·lícula. Avui és, sobretot, una figura heterodoxa que no deixa d'expandir-se cap a terrenys múltiples".

És interessant llegir aquestes paraules de Quintana i comprovar que, efectivament, el cineasta actual no només no viu de les pel·lícules que fa, sinó que, en molts casos, el seu ofici s'ha convertit en un acte de militància. En aquells moments, Lacuesta acabava d'estrenar el seu tercer film, *Los condenados*, que girava al voltant de la recuperació dels cadàvers d'antics guerrillers revolucionaris. Sis anys després (i tres pel·lícules i uns quants projectes més tard), l'afirmació de Quintana segueix vigent: la seva última pel·lícula, *Murieron por encima de sus posibilidades*, encarna l'intent desesperat de molts cineastes de trobar noves formes de producció, distribució i exhibició. En el cas que ens ocupa, en cooperativa i en rodatges intermitents. Una fórmula que, segons ens explica el mateix Isaki, no està acabant de satisfer els seus objectius.

>>> Ve de la pàgina anterior

que he tingut en relació amb l'espectador va ser precisament a l'Argentina amb *Los condenados*.

Ens la pots explicar?

Va ser en una projecció al Festival de Drets Humans de Buenos Aires. El muntava Julio Santucho, germà del líder revolucionari. A l'organització, hi havia molta gent que havia format part de la militància argentina. La majoria del públic estava format per antics guerrillers, fills de desapareguts, exiliats que havien tornat o fills d'exiliats. Després de la projecció, es va produir un debat de debò, amb aquell nivell argentí i amb una gran implicació emocional. Això que em pregunteu sobre la instrumentalització, allà sí que apareixia sobre la taula. Hi havia gent que criticava que un xaval espanyol de 30 anys fes una pel·lícula sobre l'Argentina de fa unes dècades; i també hi havia guerrillers que s'hi havien vist reflectits. Va ser un debat molt potent: a partir del minut tres, discutien entre ells. Jo era un espectador, com en un partit de ping-pong. Aquell debat era el que m'interessava que sorgís amb el film. A Espanya, segurament, ningú no va entendre. Recordo que els companys em deien que havia fet una pel·lícula més formalista; ho veien com una transició en la meua carrera (aquest concepte de carrera que em sembla horrorós). Però és clar, per mi, no era una pel·lícula formalista, sinó justament una pel·lícula per debatre sobre això. Aquí, en canvi, només es parlava de si el *travelling* era massa llarg o massa curt, si els diàlegs estaven sobreescrits o si els actors eren bons o dolents.

Amb *Murieron...* també persegues un debat d'aquest estil?

Sí, però a una altra escala. M'hauria agradat que hagués passat alguna cosa semblant, però no ha succeït. També vaig intentar que la pel·lícula fos un espai de debat polític i que, a la presentació, no només es convoqués la premsa cinematogràfica, sinó també la més política.

Per què creus que ha estat així?

Perquè són mons completament separats. No ho hem aconseguit, no ha funcionat. Segurament, no ho hem sabut fer. M'ho

apunto a la meua llista de deures i faltes, tot i que, el dia de l'estrena, hi havia un secretari de l'Estat que va marxar perquè no sabia on s'havia ficat. Però no es tracta d'això, es tractava de poder parlar de la vida en altres termes. Pensar-hi i que, a partir d'aquí, servís per veure si, al final, continuem fent el mateix o, senzillament, demanem una altra birra, com diu el José Sacristán a *Murieron...* Això és el que m'hauria agradat, encara que tinc la impressió que no passa gaire. En tot cas, estic molt content que TVE comprés la pel·lícula: el dia que la passin, tindrà un públic no acostumat, que és el que busco.

Aquesta producció ha estat possible gràcies a la decisió de formar una cooperativa entre els tècnics que hi treballaven i d'allunyar-vos dels passos habituals en la gran majoria de produccions cinematogràfiques. Quin ha estat el resultat de l'experiència?

Per la colla que fèiem la pel·lícula, el somni tenia dues parts. Per una banda, fer-la i poder continuar fent cinema, quan ja semblava que no se'n podria fer més. També es tractava que l'equip cobrés per fer-ho. En alguns moments, semblava que no podríem aconseguir cap de les dues coses. Finalment, vam aconseguir la primera, però estic segur que no cobrarem. Les sales estan controlades per cadenes de distribució que són tot el contrari del lliure mercat. Ni tan sols en el cas hipotètic que hagués tingut èxit comercial, no hagués suposat la possibilitat de cobrar un sou a posteriori. Si mireu les taquilles, entre el 21% de l'IVA, el percentatge que s'emporta el distribuïdor, el que s'emporta l'exhibidor i el Virtual Print Fee (VPF, una taxa imposada per les grans corporacions com a conseqüència de la digitalització dels projectors)... al final, acabes devent diners. Literalment, literalment. I no ens enganyem: fins ara, Internet no ha acabat amb el poder dels intermediaris, sinó que els ha fet encara més injustos.

I què s'hi pot fer?

Crec que hem de continuar treballant i buscant la fórmula. Si seguim esperant que algú, ja sigui el govern o un grup empresarial, ho canviï, està clar que no ho faran. Més o menys, cadascú va buscant les seves maneres perquè, possiblement, no hi ha una fórmula única i cada pel·lícula ha de trobar el seu camí. ◀

Lacuesta perseguia generar debat amb el seu darrer film, però aquest no s'ha produït. Un dels motius és que premsa cinematogràfica i polític són "mons completament separats"

Amb 'Murieron' com encima de sus posibilidades', els objectius eren continuar fent cinema i cobrar per fer-ho. El realitzador està segur que aquest últim pas no es produirà

La Unión de Cineastas, una iniciativa en construcció

Nascut fa un any, aquest grup busca expandir-se més enllà de la part del sector cinematogràfic que s'hi ha implicat

Pel que fa a la recerca de fórmules noves, no només en relació amb la distribució i l'exhibició, sinó en una dimensió més àmplia i transversal del sector cinematogràfic, cal parlar d'una iniciativa molt important nascuda ara farà un any: la Unión de Cineastas (UC). Com ens comenta Lacuesta: "La idea era extrapolar els diàlegs d'un grup de cineastes a tècnics, programadors, docents... i muntar un espai organitzat on es prolonguessin les nostres converses de bar". Una raó de pes és constituir una figura interlocutora amb el govern que pugui donar visions alternatives a les de l'únic agent que representa el sector en els diàlegs amb l'administració: "Al final, era sempre la FAPAE, la confederació de les productores audiovisuals espanyoles, que tenia uns interessos antagònics als que defensàvem alguns. Per exemple, volien que continuessin les ajudes a l'amortització i altres coses que ens semblen absurdes. No té cap sentit

que les pel·lícules que més guanyen es premiïn amb diners públics i que tot funcioni com està funcionant".

L'abril passat, al Círculo de Bellas Artes de Madrid, es va celebrar un debat de tres hores amb diferents representants polítics, sota el títol *Tendiendo puentes para una nueva política cinematográfica*. Es tractava d'una successió de ponències amb la participació del públic i cinc minuts finals durant els quals els representats polítics podien parlar. Lacuesta destaca la reacció de l'emissari d'UPyD: "M'aixeco perquè tinc el cul quadrat de tant escoltar. Fa una setmana, Toni Cantó hauria estat aquí i el fet d'assistir-hi m'ha servit per descobrir que els del cinema no sou una veu única, que sou molts i dieu coses molt diverses". Si ha servit per això, comenta el cineasta, ja és molt.

Un dels aspectes més interessants i que s'està treballant més a la UC és el camp de l'educació. En un moment en què els missatges

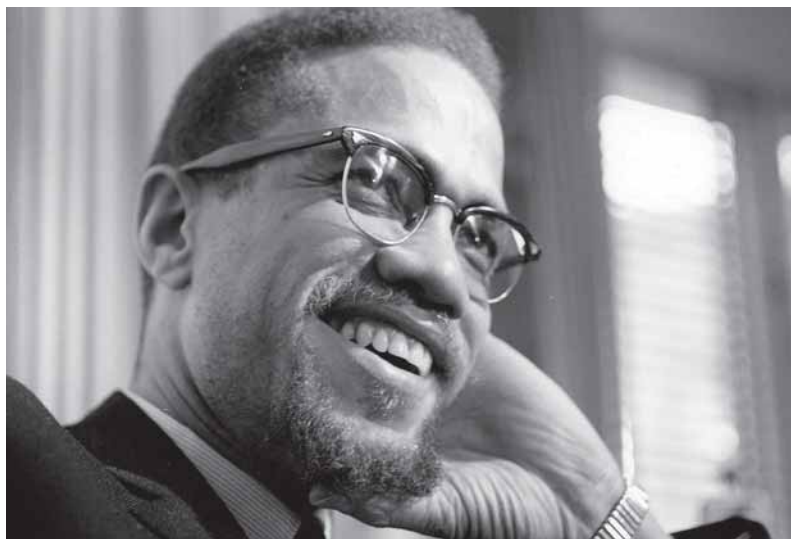
audiovisuals són cada cop més omnipresents, és urgent desenvolupar programes educatius dedicats a fomentar una mirada crítica, a saber-los llegir i escriure. "L'Institut de la Cinematografia i les Arts Audiovisuals tenia un programa sobre cinema i Segona Guerra Mundial que incloïa *El cuirassat Potemkin*, que va ser filmada l'any 1925 ... Aquest és el nivell de dispersió".

Tot i la possible repercussió que pot tenir una organització d'aquestes característiques a escala estatal, sembla que l'existència de la Unión de Cineastas no ha transcendit més enllà d'una part del sector. I part de la societat mira el món del cinema amb recel. Per a Lacuesta, això és perquè: "La gent s'ha explicat malament i ha quedat aquesta imatge de glamur i de sector subvencionat. No es veu el treball que hi ha al darrere i això és el que hem de començar a explicar. Si ho aconseguim, potser es produeix un canvi".

Els cineastes volen interlocutar amb el govern per donar visions alternatives a la de la confederació de productores

L'associació també vol implicar-se en el desenvolupament de programes educatius dedicats a fomentar una mirada crítica

Manel Ros
@manelrosalvador

Malcolm més enllà de la X

Al llibre 'Malcolm X. Estrategia de la dignidad negra', l'escriptor tunisià Sadri Khiari desgrana de manera entenedora i acurada les idees del líder afroamericà i la seva evolució al llarg del temps

Hi ha pocs llibres com aquest, almenys escrits en castellà o català. *Malcolm X. Estrategia de la dignidad negra* (Artefakte, 2015), de Sadri Khiari, analitza a fons i des d'un punt de vista social i polític les idees de Malcolm X i com es van anar desenvolupant al llarg de la seva vida. El fet que l'activista X arribés a emprar quatre noms diferents -Malcolm Little, Detroit Red, Malcolm X i El-Hajj Malik El-Shabazz- és una mostra i, alhora, una metàfora de com va ser la seva vida personal, política i religiosa.

L'autor de l'assaig és un dibuixant, escriptor i militant tunisià exiliat a l'Estat francès des de 2003. També és un dels fundadors del Partí des Indigènes de la République. En poc més de 150 pàgines i diversos apèndixs, aconsegueix desgranar els punts clau del pensament del líder afroamericà, les influències en el seu pensament -des de Marcus Garvey fins a la Nació de l'Islam- i els canvis que van anar patint aquestes idees a mesura que el seu pensament polític madurava i s'enfrontava amb qüestions pràctiques.

Cada capítol del volum conté un dels punts bàsics del pensament de Malcolm X, començant per la dignitat. La primera fita que calia assolir per aconseguir l'alliberament de les persones negres -per la qual lluitaria fins al dia del seu assassinat (el 21 de febrer de 1965)- era tornar el sentiment de dignitat al seu poble. L'alliberament depenia de ser capaç de reconstruir la seva pròpia imatge i la seva pròpia història, robades per l'esclavisme -d'aquí la lletra X, allò desconegut, del seu cognom. Aquest concepte també és central per entendre la voluntat de recuperar el contacte amb les seves arrels a l'Àfrica i amb l'islam, procés que Malcolm X va anomenar "revolució cultural".

Khiari també entra a debatre i exposar excel·lentment les idees de Malcolm X sobre l'home blanc -sovint era acusat de racista a la inversa- i el seu paper (o no) en la lluita contra

el racisme. L'autor constata que les idees de Malcolm van anar evolucionant, però, alhora, també van ser sempre una estratègia política per reforçar l'orgull de ser negre davant una societat "racialitzada".

Malcolm X. Estrategia de la dignidad negra també toca un dels aspectes més oblidats del pensament de Malcolm X, sobretot per part de l'esquerra secular que es diu hereva de les seves idees. És la gran influència que va tenir la religió, concretament l'islam, en tot el desenvolupament polític de l'activista. Al capítol "La luz 'resplandeciente' del Islam", Khiari mostra molt bé que entendre Malcolm X requereix entendre que les seves idees i l'islam van de la mà.

L'autor també parla del gir internacionalista que Malcolm X va intentar després de deixar la Nació de l'Islam i de començar a pensar més enllà de les fronteres estatunidenques, fortament influït per les lluites colonials d'arreu del món. Explica la relació entre el poder negre -concepte que, partint de Malcolm X, més tard desenvoluparia Stokely Carmichael- i els conceptes de poble, Estat i territori, incloses les idees sobre el retorn o no de les persones negres a l'Àfrica i la necessitat o no de separar completament les persones negres i blanques. D'altra banda, també aborda la dicotomia entre reforma i revolució i els plantejaments de Malcolm X al voltant d'aquests dos conceptes, amb tot el que va representar per ell el sorgiment dels moviments pels drets civils.

La part final del llibre és especialment interessant. L'autor argumenta -amb prou contundència- que, malgrat el gir tardà a l'esquerra de Malcolm X, aquest no va tenir temps de desenvolupar una crítica prou acurada del sistema econòmic capitalista i es va quedar en la crítica al que anomenava "dolarisme" i les invasions colonials, tot deixant de banda els conflictes de classe. ◀

LLIBRE
Malcolm X. Estrategia de la dignidad negra
Autor: Sadri Khiari
Editorial: Artefakte
Pàgines: 132

TAM-TAM
disseny gràfic - il·lustració
web - compaginació

www.fundaciontamtam.org

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

COL·LECTIU RONDA
assessorament **JURÍDIC**
a **PERSONES** i entitats
d'economia **SOCIAL**

www.cronda.coop

IBOGA
23-24-25
JULIO JULY
2015

Gentleman & The Evolution
Babylon Circus
Asian Dub Foundation
Fanfare Ciocarlia
The Beat ... y más en

Sólo
55€!
+10€ camping

Tavernes de la Valldigna
VALENCIA
ibogasummerfestival.com

RESSENYES

Drama existencial amb trencalls i escapatòries

Ignasi Franch
@ignasifranch

Realitzador de llarga trajectòria, Olivier Assayas s'ha convertit en un rar exemple de cineasta amb vocació internacional no assimilat pel llenguatge de Hollywood. El director ha alternat *thrillers* de la globalització estilitzadíssims com *Boarding gate* i drames com *Las horas del verano*. En aquesta ocasió, ha construït un film sobre malestars existencials tenyit d'amor a la creació artística. Perquè *Viaje a Sils Maria* tracta dels neguits d'una actriu madura, Maria Enders (Juliette Binoche), que ha d'interpretar novament la seva primera gran obra. Aquest encàrrec suposa acarar el pas del temps: l'autor que la va escriure acaba de morir i ella ja no interpretarà una jove apassionada, sinó l'amant d'aquesta, una quarantena superada per aquest amor explosiu. Enders prepara el paper amb la seva assistent personal a la casa de l'escriptor desaparegut, a les muntanyes suïsses.

Assayas tracta temes greus, com la mortalitat i l'envelliment, però inclou algunes escapatòries perquè el viatge resulti més assumible. Alguns esclats d'intensitat enfronten el públic amb les parts més esmolades de la ficció. Sovint, però, sembla reconduir-los amb finals d'escena salvadors (en forma de fosos

a negre avellutats) i amb moments de preciosisme paisatgístic embolcallat amb música de Handel. L'autor defuig el perill de caure en solemnitats artificioses, a risc de diluir dolors possibles degut al seu gust per la fluïdesa expositiva i per l'embelliment visual. En aquest aspecte, es distancia de l'emotivitat estripada de *Rendez-vous*, un film de joventut d'Assayas i Binoche que, d'alguna manera, sobrevola la més delicada *Viaje a Sils Maria*.

En la seva faceta més conjuntural, la pel·lícula té quelcom de *roman à clef* que ofereix pinzellades de la vida de les actrius protagonistes (Binoche i l'ídol d'adolescents Kirsten Stewart). Assayas també projecta hostilitat vers la pèrdua de privacitat de la gent famosa en temps d'hipercomunicació digital. I incorpora una nota de debat, potser burlesc, sobre la importància del cinema de superheroi en l'audiovisual recent. ◀

CINEMA

'Viaje a Sils Maria'

Director i guionista: Olivier Assayas
Durada: 124 minuts

La continuïtat del franquisme

Xavier Díez
@herodot10

El grup de periodistes Ramon Barnils es mereix un monument. En una conjuntura terrible en què el periodisme ha estat un dels col·lectius a qui més ha tocat el rebre, en què la dependència de la publicitat estreny el coll i les parts baixes dels mitjans perquè no gosin qüestionar l'*establishment*, té mèrit continuar fent recerca i indagar sobre les raons profundes d'allò que un públic hiperventilat amb armes de desinformació massiva pràcticament desconeix.

En el marc del treball d'aquest col·lectiu, s'inscriu una recerca elaborada pel periodista i polític Lluç Salellas destinada a indagar i reflexionar al voltant de l'ombra projectada pel franquisme en l'Espanya i la Catalunya actuals. Com en el cas de la novel·la de Josep Maria Gironella, aquesta ombra és allargada... i profunda, especialment en aquells espais que han quedat al marge de la democràcia, com és el cas dels aparells repressius, les clavegueres de l'Estat o el llibrec entramat empresarial espanyol, per no

dir bona part de les elits polítiques del bipartidisme institucional (i més enllà).

El llibre, debut bibliogràfic del gironí, es dedica a fer el seguiment d'una bona mostra de ministres i alts càrrecs franquistes i de com aquests han continuat ocupant espais estratègics dins l'organigrama del poder real espanyol. Això vol dir una praxi molt arrelada de portes giratòries en què els antics monopolis privatitzats (especialment a l'era Aznar), els consells d'administració dels principals contractistes i les vaques sagrades de l'empresariat representen un continuïtat, on dictadura i democràcia es diferencien per matisos i estètica i on les continuïtats s'imposen als canvis. Els cognoms, les nissagues franquistes, tant a escala global com local, esdevenen una clara mostra que el poder fàctic, l'Espanya profunda, mantenen el seu control a través d'unes dues mil famílies. O, per expressar-ho en altres termes, tot parafrasejant Von Clausewitz: la democràcia anomenada constitucional és la continuïtat del franquisme per altres mitjans. ◀

LLIBRE

El franquisme que no marxa

Autor: Lluç Salellas
Editorial: Edicions Saldonar
Pàgines: 126

Les nostres victòries també són teves

ecologistes
en acció

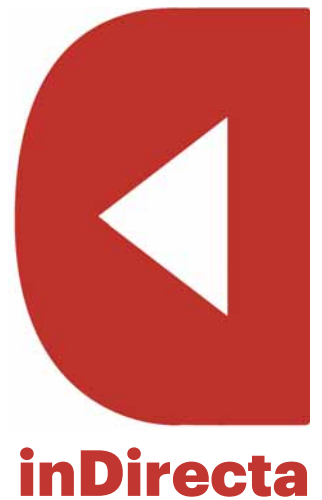

...associa't
www.ecologistasenaccion.org

 AMB TU PODEM FER MOLT MÉS

/ VÍCTOR SANZ
(SALUT, DRETS, ACCIÓ)

“Si mantenim les infraestructures, els sahrauís podrem continuar la nostra lluita”

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

En quina situació sanitària es troba el poble sahrauí?
En comparació amb altres països africans, tenim un nivell bo, tal com indica l'Organització Mundial de la Salut (OMS). No tots els programes s'acompleixen, però el pla de vacunació funciona al dia. Si cal, retallem en habitatges o menjar, però mai en vacunació, ja que els costos d'una epidèmia difícilment es poden compensar.

L'atenció a possibles malalties passa per davant d'altres aspectes?

Prevenim afecions, però també atenem les víctimes que provoquen les mines disseminades a la línia fronterera. Hem fet un centre per a persones amputades per facilitar-los el tractament en hospitals més adaptats. Després, hi ha un treball multidisciplinari perquè la població afronti les inclemències físiques i psíquiques afegides al fet de viure en una zona tan dura.

Quan hi ha déficit de medicaments, com ha passat els darrers mesos, què feu?

Amb l'ajuda de Medicus Mundi i altres entitats, hem creat un laboratori per produir-ne des del terreny. I, en cas que faltin, sobretot antidiarreics, antibiòtics, antiinflamatoris o pomades, utilitzem aquest sistema d'abastiment gestionat per personal autòcton, que cobreix només una part de les necessitats. En general, depenem de la cooperació estrangera, si bé la crisi econòmica ha provocat que l'ajuda provinent de l'Estat espanyol, l'Alt Comissionat de l'ONU o el Pla d'Alimentació de la FAO hagi disminuït un 70%. Aquestes retallades ens han impedit tirar endavant sistemes d'extracció d'aigua i, en el camp de la ramaderia, avançar en programes que ja havíem iniciat a Dajla, Smara, Tindouf i altres campaments. Sort de la xarxa de solidaritat internacional, sense la qual la desnutrició i les malalties serien devastadores.

L'ajuda exterior és fonamental?

La lluita contempla dos fronts: d'una banda, la solidaritat internacional, a través de la qual cobrim les carències bàsiques i projectem les nostres reivindicacions; de l'altra, el suport dels

països de la Unió Africana. En particular, Algèria, Sud-àfrica, Angola i Nigèria traslladen la nostra demanda d'autodeterminació a les taules negociadores.

Sembla que el futur del Sàhara no està inclòs a l'agenda internacional. És així?

Ho impedeixen els interessos del Marroc i dels seus aliats a la zona, com França o l'Estat espanyol, que col·laboren amb la monarquia alauita en aquesta injustícia. Als Estats Units, en canvi, plantegen mesures de respecte als nostres drets des de fa temps, potser perquè volen preservar els seus acords amb Algèria, que és la quarta potència a la zona. El problema és que França i altres potències bloquegen les seves propostes al Consell de Seguretat de l'ONU.

La influència d'Algèria, un dels principals proveïdors de gas, pot ser determinant amb vista a desencallar el conflicte?

Pot ajudar-hi. També s'hauria de confirmar el canvi d'actitud dels Estats Units, del president de l'ONU i de la Unió Africana. Abans no arribi la solució, però, continuem treballant per preservar la salut de la població i per no caure en la violència, que ens portaria al desastre.

Hi ha sectors que volen agafar les armes?

Molts joves en tenen ganes, però miren de dissuadir-los amb l'ajuda de les persones grans, a les quals es dispensa un gran respecte al Sàhara. Fan xerrades i, gràcies al seu poder simbòlic, ho evitem. Els programes educatius també són un bon antídoto perquè la situació no exploti.

Tens la intenció de tornar als campaments?

Només disposo d'un bitllet pagat a l'any per visitar-los. La meua missió és a l'Estat espanyol i estic compromès a complir-la fins que no se m'assigni una altra tasca. Hem de crear tantes comissions mèdiques com puguem que vagin als campaments a col·laborar i donar viabilitat als nostres projectes, ja que els sahrauís només podrem continuar la nostra lluita si mantenim les infraestructures. No admitem que ens vencin ni ens torcin. ◀

Mohamed Fadel Mohtar

Delegat de salut de la RASD a l'Estat espanyol

Després de 40 anys d'exili forçat a l'hamada algeriana, la zona més inhòspita del desert del Sàhara, el poble sahrauí ha aixecat un Estat al qual només li falta recuperar el seu territori, el Sàhara Occidental. En aquesta presó, sota el cel més formós que es pugui contemplar, desenes d'homes i dones han construït amb les seves mans un sistema de salut que les Nacions Unides han reconegut per la seva capacitat d'afrontar les penúries més extremes. Entre els encarregats de gestionar-lo, trobem Mohamed Fadel Mohtar. El 1995, després de formar-se en cardiologia, la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD) li va assignar la tasca de buscar metges a l'Estat espanyol perquè col·laborin en les tasques que es desenvolupen als campaments de refugiades. Fadel Mohtar posa els seus coneixements al servei d'un poble que té carències enormes, però també la ferma voluntat de recuperar la seva terra, ocupada pel Marroc.